

30. april 2021

Høringssvar fra MannsForum til NOU 2020:14

Sammendrag

Mannsforum har gått gjennom hele rapporten til barnelovutvalget og vurdert dennes innhold. I dette første kapittel oppsummeres våre funn og konklusjoner samt forslag til endringer og forbedringer i en ny barnelov vurdert opp mot eksisterende barnelov og barnelovutvalgets forslag.

Dagens lov er basert på forarbeider som definerer hvordan loven skal tolkes og anvendes. Om man skal få en lov med reelle endringer, og uten tolkningsproblemer, bør de samme vurderingene som er gjort i forarbeidene revurderes ut fra dagens forhold. Særlig gjelder det vurderingene som ble gjort i NOU 35:1977 og OT.PRP 62 : 1979/80, men også OT.PRP 56: 1996/97 er sentral.

Eksempelvis er analysene i de eldste forarbeidene sterkt preget av at det vanligste var at mor var hjemmeværende og at barnepass i arbeidstiden ble tillagt henne, unntaksvis far. Mange av de utfordringene man har med dagens lovgivning skyldes en struktur som baserer seg på datidens samfunn, og særlig den situasjonen man hadde med en marginal barnehagedekning.

Barneloven av 1981 skulle ta hensyn til en ny virkelighet, der barn utenfor ekteskap ble stadig vanligere, slik at man ikke lenger skulle ta for gitt at normalsituasjonen var at barnet var født i ekteskap. På samme måten må en ny barnelov nå slutte å ta for gitt at det er én av foreldrene som alene skal ha hovedansvaret for barnet i hverdagen (Derav "den daglige omsorgen"). Vi har sett at det tok svært lang tid å likestille barn i og utenfor ekteskap, selv om det var hovedhensikten med ny barnelov i 1981. Dette fordi forskjellige regler levde videre i praksis da de to lovene for barn i og utenfor ekteskap ble smeltet sammen. **Den nye loven må ikke gå i samme fellen med å videreføre det gamle i ny drakt.**

Barnelovutvalgets mandat.

Mannsforum mener barnelovutvalget på en rekke punkter ikke har oppfylt sitt mandat. Blant de viktigste av disse er følgende:

- Reverserer felles foreldremyndighet dersom forelder ikke bor sammen.
- Stønader til barnefamilier er i praksis ikke diskutert i avsnittet om forsørgelse av barn
- Ikke foreslått nye tiltak mot samværssabotasje/fiendtliggjøring av foreldre
- Ingen forslag til endringer som gjør det mindre lønnsomt å saboterer samvær
- Innfører ikke et utgangspunkt i loven ved samlivsbrudd.

Utredningen skulle ha fokus på likestilt foreldreskap. Ovenstående punkter tyder ikke på at det har vært i fokus. Loven må i tillegg ha fokus på konfliktdempende utgangspunkter og ikke som NOU'en som har fokus på hvordan konflikter skal håndteres i retten når konflikten har blitt en realitet.

Kort oppsummert mener MannsForum at de viktigste endringer som er nødvendige i barneloven kan oppsummeres i fire forskjellige områder som er som følger:

1. Bosted
2. Samværssabotasje
3. Bidragsregler
4. Familievern

Våre forslag til løsninger innen disse områdene er oppsummert under.

Bosted:

- Dagens avtalefrihet skal videreføres, men loven må ha et juridisk klart utgangspunkt som er gjeldende frem til foreldrene kommer frem til en avtale eller samværsfordelingen har blitt rettslig bestemt.
- Om ikke foreldrene greier å bli enige etter samlivsbrudd, så skal barnet ha bosted med like mye botid hos begge foreldre til annet eventuelt er rettslig bestemt.
- En ny lov må sette tydelige føringer på at det må særlig gode grunner til å dømme annet enn lovens utgangspunkt der foreldrene ikke selv greier å bli enige.
 - Dette inkluderer barnelovutvalgets forslag om at barneloven §36 ledd 2 må endres slik slik at domstolene i praksis kan dømme delt bosted, og delt bosted med like mye botid hos begge foreldre må være normen om ikke særlige grunner taler for annet.
- Barnets behov må understøttes av et lovverk som støtter opp under to likeverdige foreldre med to likeverdige hjem.
- Flytteansvaret legges under forelderansvaret som foreslått av utvalget.
- Ved flytting av barnet utenfor kommunen eller fylket bør det være et krav at begge foreldre med foreldreansvar må godkjenne endringen av folkeregistrert adresse og flytting av skole/barnehage for barnet.
- Om én forelder likevel flytter vekk fra barnets oppvekstmiljø med eller uten barnet, så overføres automatisk bostedskompetansen til den andre forelderens der ikke annet er avtalt. Danmark har nylig innført en lignende modell for foreldre som har delt bosted.

Samværssabotasje:

Sanksjonsmulighetene mot samværssabotasje er i dag svært begrenset, og må bli tydeligere og strengere enn de er i dag slik at barnets rett til kontakt med begge foreldre styrkes der en av foreldrene velger å hindre barnets samvær med den andre forelderens.

- Beskyttelse av samværsretten og et klart utgangspunkt i loven som motvirker selvtekt.
- Automatisk erstatningssamvær ved bortfall av fastsatt samvær.
- Straffehjemmel for grove brudd på samværsretten. Straffeloven § 261 bør endres slik at den også hjemler straff for grove brudd på samværsretten.

- Nåværende tvangsfullbyrdelsessystem bør utgå og erstattes av regel i barneloven om at enhver avtale om bosted og samvær inngått ved familievernkontor, eller ved bistand av godkjent familiemegler, har tvangskraft.
- Samme dommer(e) som har hatt hovedsaken i tingretten skal så langt som mulig også behandle begjæring om tvangsmulkt. En endring som her beskrevet bør skje i form av en retningslinje nedfelt i barneloven. Ved tvangsmulkt har denne tilbakevirkende kraft.
- Innføre regel der barnet som en siste mulig sanksjon kan fysisk hentes til samvær på linje med at barnet kan hentes med tvang tilbake til bostedsforelder

Barnebidrag:

- Barnet sine opplevelser av to likeverdige hjem må understøttes av økonomien med bidragsregler som gir incentiver til å dempe konflikt.
- Med en gang det er overnattingssamvær må det anerkjennes at begge foreldre har utgifter til husleie for barnet.
- Reglene for barnebidrag må endres slik at bidraget gjenspeiler det samvær som er avtalt og som samværsforelder ønsker. Om bostedsforelder saboterer samvær, så skal dette ikke belønnes økonomisk.
- Fastsettelse av beløp på barnebidrag må endres slik at de økonomiske incentivene for å begrense samværsforelders tid med barnet begrenses. Bidragssystemet må virke preventivt mot å tilordne seg barnet og samværs sabotasje.
- Tiltak vedrørende økonomiske incentiver for å dele samvær omtrent likt:
 - Dobbel barnetrygd,
 - Overgangsstønad ,
 - Skattefradrag som enslig forsørger,
 - Kontantstøtte,
 - Småbarnstillegg

Familievern:

- Mer fokus på familievern og samarbeid. Barnevernet skal kun bistå i saker der det foreligger forhold som sorterer under barnevernloven om det ikke foreligger særlige grunner til annet.
- Styrking og reorganisering av dagens familievern.
 - Myndighet til å innkalle den annen forelder til møte, til å megle, til å undersøke saken og til å treffe bindende avgjørelser i saker om hindring av samvær innenfor rammen av gjeldende dom eller avtale.
 - Kurs og veiledning må kunne pålegges foreldrene ved konflikt eller mangel i omsorgsevne og foreldrekompetanse.
- Bufetat/familievernkontor kan treffe midlertidig avgjørelse om kontaktbevarende samvær der et løpende samvær brått blir avbrutt av bostedsforelder
- Bufetat får retningslinjer for når de skal anmelde grove brudd på samværsretten (og bostedsmyndighet) til politiet.
- Ved høyt konfliktnivå er foreldrene pliktige til å møte til hyppig mekling i 6 måneder uten mulighet for å flytte barnet ut av sitt vante miljø, om ikke foreldrene er enige om annet.

Allerede barnelovsutvalget som var nedsatt opp til ny barnelov i 1981 var klar på at situasjonen i og umiddelbart etter bruddfasen må være avklart jf NOU 35:1977. Her ble det innført felles foreldreansvar fordi erfaringene i tiden forut for NOU 35 hadde vist at det å ikke ha et klart utgangspunkt førte til problemer.

MannsForums høringsinnspill kapittel for kapittel

Kapittel 2 Mandat

I mandatet gitt til barnelovutvalget finner man følgende som helt sentralt:

“Barnelovutvalget skal foreta en helhetlig vurdering av barneloven og komme med forslag til en moderne og tidsriktig barnelov. I den nye loven skal foreldre være likestilte som foreldre, omsorgspersoner og forsørgere.”

MannsForum mener dette i for liten grad er oppfylt i NOU'en sitt forslag. Det kan også se ut som at enkelte medlemmer i utvalget selv er av denne mening, og vi vil da henvise til debattinnlegg i rett24.no skrevet av utvalgsmedlemmet [Geir Kjell Andersland den 8 feb](#) hvor Andersland uttrykker:

“Mandatet anmodet også om et lovforslag som vil gi et mest mulig likestilt foreldreskap, så sant dette ikke er i strid med hensynet til barnets beste. Men å sikre likestilt foreldreskap viste seg å være et svært minebelagt område.”

Sett i lys av det mandatet barnelovutvalget ble gitt mener MannsForum at det arbeidet som har blitt gjort viser store svakheter og på flere områder må sies å ikke være i henhold til det mandat utvalget ble gitt.

Den juridiske forskjellen på samværsforelder og bostedsforelder videreføres, og spesielt er det ikke foreslått endringer i straffelovens §261 som ikke gjør det straffbart å holde et barn borte fra samværsforelder men bare fra bostedsforelder.. Det må sikres at omsorgsunndragelse fra begge foreldre som har omsorg for barnet rammes av straffebudet i straffelovens §261 som angitt i ot prp 56 1996-1997

MannsForum mener at følgende punkter i mandatet er ikke tilstrekkelig utredet:

- Vurdering av bidragssystemets utforming og om det er i tråd med samfunnsutviklingen.
- Med utgangspunkt i barns beste vurdere hvordan foreldre kan sikres like rettigheter og plikter som omsorgspersoner
- Forholdet til annet lovarbeid herunder herunder barnevernsloven og NOU 2017: 6 Offentlig støtte til barnefamiliene
- Regjeringen vil legge til grunn at barn skal få mulighet til å ha kontakt med begge foreldrene sine, også etter samlivsbrudd. Foreldre har et felles ansvar for at avtalt eller vedtatt samvær skal overholdes. Sabotasje av samvær bør i større grad få økonomiske konsekvenser og eventuelt få konsekvenser for samværsfordelingen. Regjeringen vil utrede forslag til strengere reaksjoner ved samværs sabotasje

Ingen av ovennevnte punkter er utredet i nevneverdig omfang og spesielt er nederste punkt tilsynelatende fullstendig ignorert. Regjeringens ønske om at samværs sabotasje skal få økonomiske konsekvenser og eventuelt få konsekvenser for samværsfordelingen er ikke fulgt opp i utredningen.

- MannsForum kan ikke se at utvalget har gjort nevneverdige nye vurderinger av de tre sentrale aspektene om familieliv, daglig omsorg og forsørgelse ut fra dagens betingelser som er radikalt endret sammenlignet med da dagens barnelov opprinnelig ble vedtatt for 40 år siden. Disse betingelsene inkluderer blant annet:
 - Økt likestilling og økt sysselsetting blant kvinner.
 - Full barnehagedekning
 - Økt omsorgsdeltagelse fra far med stadig mer likestilte omsorgsroller mellom kjønnene. Resultat > Far krever større tilstedeværelse.
- Ingen analyse av at dagens lov ikke har noe utgangspunkt der foreldrene ikke blir enige. Ved uenighet mellom foreldrene føres disse i dag inn i et juridisk vakuum som bidrar sterkt til den hyppige bruken av selvtekt, med påfølgende økt konfliktnivå til skade for barna, som vi ser i foreldrekonflikter med høyt konfliktnivå i dag.
- Manglende drøfting av foreldrefiendtliggjøring
 - Medlem av utvalget har selv uttalt manglende drøfting som en uforståelig mangel ved innstillingen.
 - Samme medlem uttalt at temaet «delt fast bosted/likestilt foreldreskap» var et minefelt i utvalgets arbeid.
- Rettens belønning av samværssaboterende bostedsforelder ved bruk av “status quo” argumentet er ikke evaluert.
- NAV sin konfliktskapende praksis med økonomisk belønning av samværssaboterende bostedsforelder.
 - Utvalget mottok detaljert beskrivelse av praksis fra MannsForum og hvorfor denne er stikk i strid med lovens intensjon, uten å evaluere dette.
- Selektiv bruk av forskningsunderlag:
 - Barnelovutvalget har valgt å vurdere forskningsrapporter som støtter eget standpunkt, og sett bort i fra omfattende forskning som peker mot delt bosted som beste løsning.

Mannsforum noterer for øvrig at det er veldig mye fokus på historie og tidligere utredninger og veldig lite fokus på de overveielser som er gjort i forbindelse med de vurderinger som bør være gjort innen utvalget konkluderer med en anbefaling.

MannsForum har forøvrig bedt om innsyn i tidsbruk relatert til arbeidet med NOU 2020: 14, Ny Barnelov, til barnets beste. MannsForum noterer seg at medlemmene i barnelovutvalget kun har brukt 3000 timer totalt i sitt arbeid med NOU'en. Sekretariatet tilknyttet Barne- og Familiedepartementet har derimot brukt nesten tre ganger så mange timer som medlemmene i utvalget, med et totalt forbruk på ca. 8400 timer.

MANNSFORUM MENER AT:

- NOU 2020: 14, Ny Barnelov, til barnets beste, har enkelte positive elementer, men samlet sett har forslaget for mange svakheter til å være grunnlag for en ny og tidsriktig barnelov.

Kapittel 3 Barneloven i vår tid

I dag er det typisk full barnehagedekning og begge foreldre er i jobb. Det er ikke lenger nødvendig at en person skal ta omsorgsoppgaven i ukedagene slik det var i 1981 da det bare var 20% barnehagedekning.

Allerede i 1981 ble dager uten arbeid (ferier og helger) delt likt mellom foreldrene. I dag hvor det er full barnehagedekning er det ingen grunn til å skille på hverdager og fridager, da begge har samme forutsetning for å ha barna etter arbeidstiden. Det er således ikke lenger et behov for en enkelt bostedsforelder som alene avgjør om barnet skal gå i barnehage/SFO.

Med de forutsetninger burde det være fullt mulig å fjerne begrepet “fast bosted” og legge avgjørelsene under foreldreansvaret som fortsetter uendret ved et samlivsbrudd. MannsForum ser at kampen om bostedet er en av de aller største konfliktdrivere, da tildeling av fast bosted alene gir en del viktige særrettigheter.

MANNSFORUM MENER AT:

- Forslaget til ny barnelov er ikke oppdatert til dagens samfunn, med tanke på at barnet i langt de fleste tilfeller tilbringer 40 timer i uken i barnehage og begge foreldre er på arbeidsmarkedet.

Kapittel 4 Historikk og rettsutvikling

Barneloven har gjennom de senere revisjoner hatt større og større fokus på barnets rett til å bli hørt, og på barnets beste.

Samtidig er begrepet “barnets beste” lite definert i lovverket. Det er mange elementer som inngår i barnets beste, men vektingen mellom elementene er i dag helt opp til den enkelte å vurdere. Dermed blir det i veldig stort omfang opp til den enkelte dommer eller meklers preferanser hva som vektlegges når en løsnings skal velges eller anbefales.

MannsForum opplever via sin nære kontakt med sine medlemmer hvordan bedømmelsen av den enkelte sak ofte spriker voldsomt mellom Tingrett og Lagmanssrett eller mellom to tingrettsbehandlinger med få års mellomrom, avhengig av sakkyndig og dommer/dommere, alene fordi alle avveininger er subjektive og observasjoner typisk kan tolkes i ulike retninger. Dette gjør utfallet uforutsigbart. Når det samtidig foreslås å fjerne begrepet vanlig samvær, økes handlingsrommet ytterligere da den eneste rettesnor som ligger for vurdering av hva som kunne være et utgangspunkt faller bort.

MANNSFORUM MENER AT:

- En ny barnelov må ha klare føringer og tydelig definerte begreper, som for eksempel definere hva “barnets beste” konkret innebærer og hvilke samværløsninger som skal velges om ikke særlige grunner taler for annet.

Kapittel 5 Menneskerettslige rammer.

I dag er det ikke straffbart etter straffeloven for en bostedsforelder å holde barnet borte fra en samværsforelder til tross for at barnet etter barneloven har rett på samvær med den forelder det ikke bor sammen med.

Utvalget kommer ikke med noen forslag som skjerper konsekvensene for den bostedsforelder som holder barnet borte fra samværsforelder.

MANNSFORUM MENER AT:

Straffelovens §261 må endres slik at den beskytter barnets rett til familieliv som det har etter menneskerettskonvensjonen og etter barnekonvensjonens artikkel 9. Dette betyr at det å holde barnet borte fra en av dets foreldre som barnet i henhold til avtale/dom skal tilbringe tid med, må gjøres straffbart uansett om det er samværsforelder eller bostedsforelder barnet holdes borte fra.

Kapittel 6 Lovens språk og struktur.

Dagens barnelov skiller seg fra de fleste andre lover ved å blande juss, psykologi og økonomi, men samtidig helt utelatte straffebestemmelser, bortsett fra bestemmelsen om tvangsmulkt.

Loven forvaltes av to departementer nemlig barne og familiedepartementet når det kommer til jussen og psykologien, og av arbeids og sosialdepartementet når det kommer til den økonomiske biten dvs barnebidrag. Dette medfører at de to etater skyver brukerne mellom seg.

MANNSFORUM MENER AT:

- Barneloven må splittes opp slik at barnebidrag håndteres i en egen lov som utelukkende hører inn under arbeids og sosialdepartementet mens resterende del av dagens barnelov forblir under Barne- og Familiedepartementet..

Kapittel 7 Formål og grunnleggende prinsipper.

Vi bemerker at utvalget ikke foreslår en formålsparagraf i barneloven selv om det er foreslått en formålsparagraf i barnevernloven. Utvalget mener ikke at barnevernlovens begrunnelse for en formålsparagraf er direkte overførbar til en barnelov da barneloven henvender seg til foreldrene. Likevel foreslås det å innta noe om forventningene til hva loven skal sikre i første bestemmelse. Mannsforum er enig i verdiene som velges, men er bekymret for hvordan dette skal sikres i praksis, når barneloven etterlates så å si uten sanksjonsmuligheter og den ene forelder risikerer straff hvis vedkommende prøver å beskytte barnet mot den annen forelder og det viser seg at frykten var ubegrunnet, men den annen forelder ikke risikerer straff ved samme type handlinger, uavhengig av intensjoner.

MANNSFORUM MENER AT:

- En formålsparagraf bør innføres. Samtidig gir dette liten mening uten implementering av effektive sanksjonsmuligheter som derfor er nødvendig for å gi en formålsparagraf med mening.

Kapittel 8 Barns rettigheter.

At barn har en rett til å medvirke og bli hørt er en helt sentral bestemmelse. Men så lenge barnets beste ikke er nærmere definert, og man heller ikke har klargjort hvordan og hvem som vurderer om barnets utsagn faktisk er barnets genuine ønsker eller er speiling av den ene forelder sine ønsker fremstår det som en farlig vei, at det igjen er overlatt til enkeltpersoner å avgjøre hvilken vekt det skal legges på det barnet sier. MannsForum har erfaring med at barn ned i 8-10 års-alderen blir ukritisk hørt når de ikke vil på samvær hos en forelder uten at det er mistanke om vold, misbruk eller rus hos denne forelder med null samvær som resultat frem til ny rettssak.

Samtidig har MannsForum erfaring med at barn over 12 år ikke blir hørt i saker hvor de ønsker å beholde samværet eller øke samværet med samværsforelder der det ikke er funnet noen grunner til å betvile samværsforelders omsorgsevner. Barnets rett til medvirkning virker sett fra MannsForum sin side ganske tilfeldig og lite konsekvent. Det må utvikles bedre metoder for å høre barn, og så faktisk vektlegge barnas ønsker.

Avsnitt 8.6 klageordning for barn. Utvalget sin holdning til IKKE å innføre denne ordning ses veldig dårlig begrunnet. Det anføres at det ikke er gitt at det vil sikre bedre vern, men bakgrunnen for denne vurdering er ikke forklart. Man kan frykte at det har å gjøre med at Norge ønsker å føre sin egen linje med lite vern av samværsretten se Ot. prp 46 1996-1997, og at det har vist seg vanskelig å føre sin egen linje innen barnevernsområdet.

MANNSFORUM MENER AT:

- Barnets rettigheter og rett til å bli hørt må veies opp mot sannsynligheten for at barnets meninger i virkeligheten er speiling av den ene foreldres ønsker.
- Barneloven må tydeliggjøre behovet for fokus på avveininger av muligheter for at barnets meninger er et resultat av påvirkning fra den ene forelder.

Kapittel 9 Foreldreskap

MannsForum vil spesielt bemerke utvalgets argumentasjon for ikke å utvide foreldreskapet til mer enn to nemlig at "foreldreskapsbegrepet" bør forbeholdes en snever krets av personer som kan presumeres å ville ta ansvar for og å følge barnet gjennom hele barndommen". Det må derfor med barneloven også sikres at begge foreldre får en faktisk mulighet for å ta det ansvar i hele barnets oppvekst. MannsForum opplever at det i dag er alt for lett å skyve ut den ene forelder ved å sabotere samværet, noe det i praksis ikke endres på i forslaget til ny barnelov. Det legges ikke sterkere føringer på at samværs sabotasje kan føre til endringer i omsorgssituasjonen for barnet, med tanke på å sikre at barnet faktisk får omsorg av den forelder som blir sabotert. Utvalget er selv klar over at tvangsmulkt ofte ikke kan brukes, og at flytting av bostedet tradisjonelt har vært ansett som ute av proporsjoner. Intensjonen om å ha to foreldre som tar ansvar gjennom hele oppveksten er god, men da må begge foreldre også sikres en reell mulighet også om den ene forelder ønsker å flytte.

Flere “fedre” gir problemer med tilliggende lover

Avsnitt 9.8.2.4 s 145 nederst: Ønsker Ikke flere “forskjellige fedre” i forskjellige sakstyper. Denne argumentasjon bør overføres på hvordan “bosted” avgjøres. Per i dag avgjøres bostedet av mange forskjellige lover blant annet folketrygdloven som også bruker begrepet fast bosted, som man jo skulle tro avgjøres av barneloven bare av en lovgivning.

Det er bemerkelsesverdig at det allerede NOU 1977:35 side 50 nederst reises spørsmål om det er nødvendig med en utenforstående instans til å treffe avgjørelser i saker hvor forelder og barn er uenige i spørsmål som ligger under forelderansvaret slik at det ikke er den som er sterkest eller mest sta som vinner. Per i dag har vi typisk den situasjon mellom to foreldre hvor den ene forelder nemlig bostedsforelder står i den sterkeste posisjon, og trumfer sin mening gjennom.

Utvalget anfører i avsnitt 14.6.1: En del tvister SKAL og BØR behandles i domstolen: Hvorfor?

MannsForum ser ikke at retten løser konflikten, Retten kommer bare med en avgjørelse, dette er ikke hensiktsmessig i barnelovssaker, da tviste emnet (barnet) vedblir å eksistere og konflikten må i stedet løses. MannsForum mener at dette må gjøres med rådgiving og terapi. Om dette ikke løser problemet vil retten etterpå ha mye bedre forutsetning for å vurdere bakgrunnen for konflikten, og hva som er barnets beste i fremtiden.

Der begge foreldre er gode omsorgspersoner som ser barnets behov vil de i de aller fleste tilfeller komme frem til gode løsninger med eller uten veiledning og med det aldri havne i retten.

Der en av barnets foreldre har personlighetsavvik og/eller mangler ved sin omsorgskompetanse er MannsForum sin erfaring at saken ofte havner i retten. Treffer retten den riktige beslutning og plasserer barnet hos den best skikkede forelder vil den dårligst skikkede forelder ofte fortsette konflikten. Om retten kommer frem til feil beslutning og plasserer barnet hos den minst egnede forelder er faren stor for at barnet kan bli pådratt skader samtidig som konflikten også her fortsettes da den best egnede forelder ofte ikke vil akseptere at barnet blir plassert hos den minst egnede forelder. Og det samme gjelder om begge foreldre har mangler ved sin omsorgskompetanse og retten velger å gi omsorgen til den ene.

Der en eller begge av foreldrene har mangler ved sin omsorgskompetanse vil altså konflikten vedvare uavhengig av rettens avgjørelse med de negative konsekvenser dette har for barnet. Dagens barnelov baserer seg altså på at retten sin oppgave er å ta avgjørelser der foreldrene selv ikke greier å komme frem til enighet selv uten at selve konflikten i realiteten forsøkes bearbeides eller løses. Den nye NOU'en viderefører dette prinsippet uten å evaluere eller komme frem til forslag på hvordan selve konflikten skal bearbeides eller løses.

MANNSFORUM MENER AT:

- En ny barnelov må ha fokus på å løse konflikter med fokus på at barn skal beholde begge sine foreldre i sin oppvekst, og med det også beholde hele sin familiekapital på begge sider av familien med de positive aspekter dette har for barnet.
- Ved konflikt må det settes krav til terapi mellom foreldrene som har en viss varighet som gir et bedre grunnlag for å fatte rettslige avgjørelser enn det vi ser er tilfellet i dag.

Kapittel 10 Foreldreansvar for barn

Historikk.

Det likestilte ansvaret for barn, som ble innstiftet av de Castbergske barnelovene i 1915, der barna hadde lik rett til foreldrenes ressurser, uavhengig av om de var født i eller utenom ekteskap, har i praksis 100% støtte i folket.

I barneloven ble ånden i de Castbergske barnelover videreutviklet og dette er også reflektert i navnet på den mest sentrale konstruksjonen, nemlig foreldreansvaret. Dette oppsummerer foreldrenes ansvar for å sørge for barnet på alle måter frem til det er voksent. Mens de Castbergske barnelovene begrenset seg til arverett, rett til slektskap ved å kunne ta farens navn, så har foreldreansvaret utvidet dette til å gjelde omsorg og familieliv. I 1981 ble det derfor vedtatt en hovedregel om felles foreldreansvar og videre ble barnets rett til omsorg nedfelt i foreldreansvaret. Men det har hele tiden vært begrensninger på denne hovedregelen med betingelser først knyttet til ekteskap og senere samliv. Likevel har man hele tiden fremholdt at den forelderen som ønsker det skal få del i foreldreansvaret, og at det skal sterke grunner til for å nekte det.

Det har likevel ikke vært en helt smertefri vei frem mot at denne hovedregelen etterleves i praksis. I 1988 hadde 22% dette felles, i 2004 hadde dette mer enn doblet seg til 52%. Etter 2006 ble det automatisert for samboende foreldre. Etter 15 år med slik automatikk må man kunne anta at andelen gradvis nærmer seg andelen samlevende foreldre ved fødsel, som er mellom 85 og 90%.

I 2020 ble foreldreansvaret også automatisk felles for ikke-samlevende foreldre.

Dette var foreløpig siste tilskudd på en trend mot stadig mer like rettigheter for barn på foreldrenes ressurser. I prinsippet er da alle barn 100% likestilt under en hovedregel.

Det er praktiske og økonomiske hensyn, samt kjønnsroller og familietradisjoner som har hindret full likestilling av barnas fulle rett til foreldrenes ressurser før 2020.

Foreldreansvaret har vist seg å være en kjempesuksess som en altomfattende konstruksjon for å regulere foreldrenes plikter og rettigheter. Det eneste hinderet for at alle barn er likestilte mht å få to foreldre med foreldreansvar, er mødrenes reservasjonsrett innen det første leveåret til barnet.

Som hovedstruktur i barneloven er foreldreansvaret meget velegnet til både å gi barnet rettigheter, foreldrene plikter, og å hindre omfattende detaljreguleringer fra myndighetenes side. Den er velegnet til å ivareta retten til familieliv, nedfelt i EMK, retten til omsorg, retten til å kjenne sitt opphav, osv...

Og når foreldreansvaret nå er nesten helt universelt, så oppfyller man samtidig en gyllen regel om et likeverdig utgangspunkt, og en åpning for i særlige tilfeller å avvike fra denne gjennom rettslig avgjørelse.

Barnelovutvalget har foreslått å reversere dagens automatiske tildeling av foreldreansvar til begge foreldre der disse ikke bor sammen. I mandatet til barnelovutvalget presiseres følgende:

“Barnelovutvalget skal foreta en helhetlig vurdering av barneloven og komme med forslag til en moderne og tidsriktig barnelov. I den nye loven skal foreldre være likestilte som foreldre, omsorgspersoner og forsørgere.”

Med denne formulering som bakgrunn fremstår Barnelovutvalgets forslag som helt uforståelig og som en direkte motarbeiding av det mandat de har mottatt.

Utvalget peker på at reservasjonsretten til mor som ble innført samtidig med automatisk felles foreldreansvar også for ikke-samlevende foreldre kan forsterke morspresumpsjonen i loven fremfor å fjerne den, til tross for dette ønsker utvalget å gi mor foreldreansvaret alene i alle tilfeller hvor foreldrene ikke bor sammen.

Samtidig med at loven i dag i stor grad likestiller begge foreldre, så finnes det en rekke unntak fra hovedregelen, både mht utøvelse av foreldreansvaret og mht hvordan det tildeles foreldrene. Disse er nesten alle innført for å ta hensyn til foreldrenes interesser. Mengden unntak kombinert med lite entydig utforming av disse gir stort rom for individuelle vurderinger hos blant annet dommere i dagens rettssystem. Mangelen på klare føringer bidrar med det sterkt til dagens omfang av foreldrekonflikter som blir behandlet i rettssystemet i dag.

Innholdet i foreldreansvaret

Innholdet i foreldreansvaret, utenom foreldrenes plikter, er bestemmelsesrett over økonomi, religionstilknytning, helse og utdanning, samt øvrige verdivalg.

Gitt at barnehagen har fått en så viktig plass i de fleste barns liv mht danning, sosial utvikling, miljø og kultur osv bør valg av barnehagetilknytning tillegges foreldreansvaret, slik det er gjort med skolegang.

Den daglige omsorgen, i betydningen å sørge for at barnet er ivaretatt i arbeidstiden, bør være et felles ansvar, og i den sammenhengen er barnehagen et felles gode for foreldrene.

Ved felles ansvar for dette er ikke barnets bosted så knyttet til bare én forelder, slik NOU 35:1977 og ot.prp 62:1979/80 indikerte. Mannsforum støtter derfor utvalgets forslag om å legge flytting med barnet inn under foreldreansvaret.

Generelt har foreldreansvaret måttet vike plass for en økende makt som urettmessig har blitt tillagt bostedskompetansen. Dette bør reverseres.

MANNSFORUM MENER AT:

- Barne lovutvalgets forslag om reversering av innføringen av automatisk felles foreldreansvar også for ikke-samlevende foreldre fremstår som en direkte motarbeiding av mottatt mandat. Det å ha to foreldre som begge har foreldreansvar for barnet er en ekstra sikkerhet for barnet i tilfelle den ene foreldre skulle falle bort. Derfor bør dagens praksis heller videreføres og forsterkes med fjerning av reservasjonsretten som finnes i loven i dag.
- Reservasjonsretten til mor mot felles foreldreansvar er mer av hensyn til mor enn barnet. Loven skal hovedsakelig tjene barnets interesser. Denne reservasjonsretten, og også fars reservasjon mot del i foreldreansvaret bør fjernes. Istedenfor å ha slike særbestemmelser knyttet til samlivsstatus eller andre praktiske hensyn, bør loven fjerne enhver avhengighet til ytre forhold, og heller basere unntak på retten til å avvike fra hovedregelen ved avtale eller rettslig behandling.
- Unntak fra hovedregel må ha et klart og entydig språk uten samme rom for individuelle vurderinger slik vi ser er tilfellet i dag, slik at resultatet ved en rettslig behandling blir forutsigelig.
- Foreldreansvarets svekkede rolle sammenlignet med bostedskompetansen bør reverseres, da bostedskompetansen kun var ment for en mer asymmetrisk rollefordeling enn det vi for flertallet av foreldrene har i dag.
- Valg av bostedskommune må inn under foreldreansvaret
- Valg av barnehage og omsorgsløsninger for barnet i arbeidstiden må inn under foreldreansvaret.

Kapittel 11. Fast bosted

Barnets bosted er for de fleste barn ikke et avklaringstema. De bor sammen med foreldrene og ferdig med det. Likeså er foreldrenes myndighet overfor barnet heller ikke noe stridstema. Den juridiske myndigheten er knyttet til foreldrene, og ferdig med den og. Begge disse spørsmålene har tradisjonelt kommet opp bare ved samlivsbrudd. Barneloven prøvde opprinnelig å gjøre overgangen mest mulig sømløs, ved å ha et fast utgangspunkt, men samtidig heller ikke utelukke et rettslig oppgjør. Det motsatte har skjedd, og i stedet for at foreldrene beholder sine rettigheter inntil annet er avgjort, så har konflikt om dette i praksis blitt lovens utgangspunkt.

Historisk utgangspunkt.

«Fast bosted» er et problematisk begrep i barneloven. Først og fremst fordi det ikke har verken noen definisjon eller har noen dokumentert motivasjon. Det nærmeste man kommer en motivasjon finner man i analysene i NOU 35 :1977 og ot.prp 62: 1979/80. Der omtales daglig omsorg og fast bosted som noe man forventer bare å være tilknyttet den ene forelderen. Slik argumentasjonen er, så blir det tydelig at dette har sin bakgrunn i at det på den tiden var vanlig for gifte par å organisere seg slik at mor var hjemme med barna og far jobbet.

Ved samlivsbrudd var det derfor for de fleste slik at én av foreldrene **måtte** ta seg av daglig omsorg i hverdagen. Likestillingen av foreldrene besto den gangen bare i at man kunne velge både far og mor til denne rollen.

Med full barnehagedekning og yrkestilknytning for kvinner, så burde denne “husmormodellen” vrakes og erstattes med en barnehagebasert ordning. Dette slik at det blir en forventning om at begge foreldrene skal ta like stort ansvar for at barnet er ivaretatt i arbeidstiden.

Både fast bosted og daglig omsorg er begreper som har oppstått mer som en konsekvens av praktiske hensyn enn både barnets beste og relasjonen til foreldrene. Men kanskje mest av alt fordi så mange høringsinstanser i 1980 hadde mistillit til foreldres evne til å ha ansvaret for barna sammen etter samlivsbrudd. Noe som må kunne sies å være sterkt tilbakevist i den kollektive erfaringen man har med dette.

Opprinnelig hadde altså fast bosted hovedsakelig som funksjon å plassere hovedansvaret for barnepass i arbeidstiden. Helger og ferier har alltid i hovedsak vært likedelt for å ivareta familieliv mellom foreldrene. Både i og etter samlivet. Denne forskjellige måten å se på tid med foreldrene i fritiden og i arbeidstiden er i dag kunstig.

Spesielt blir det rart å se på den henvisningen til manglende forskning på om likedeling av tiden er til “barnets beste”. Vi snakker her om en tidsfordeling som er basert på praktiske hensyn til foreldrenes arbeidstilknytning. Da over 90 prosent av foreldrene har en tilnærmet lik fordeling av fritiden, og omtrent samme andel benytter barnehage/SFO, så vil denne (manglende) forskningen dreie seg om hvorvidt det er skadelig for barnet å tilbringe én eller to ettermiddager sammen med den andre forelderen.

Bostedskompetansen.

Bostedskompetansen, som følger med det å ha fast bosted for barnet, var ikke instituert for å ivareta barnets beste, men for å gjøre det mer behagelig for den som hadde den daglige omsorgen i hverdagen. Dvs å skåne denne for innblanding fra den andre mht småting i omsorgen. Strengt tatt så er den derfor i strid med Grunnlovens §104, som sier at avgjørelser som gjelder barn skal gjøres ut fra hva som er barnets beste.

Det opprinnelige barnelovutvalget vurderte dette spørsmålet, men kom til at det ikke var nødvendig å lovfeste slike avgrensninger i innblanding. Altså en bostedskompetanse.

Mannsforum støtter denne vurderingen, og vurderer erfaringen med ordningen slik at bostedskompetansen skaper mer konflikt enn den løser. For det første fremtvinger den en konflikt om hvem som skal ha denne kompetansen før behovet for den har materialisert seg. For det andre er de avgjørelsene som fremdeles ligger i bostedskompetansen mer egnet til å bryte opp foreldresamarbeid enn å bidra til det. Særlig gjelder dette retten til å flytte med barnet uten samtykke.

Både motstanden mot felles foreldreansvar og kompromisset med å ha en bostedskompetanse kom i en tid da man ikke hadde erfaring med noen av delene. Det er derfor naturlig å vurdere hvorvidt disse tjener den hensikten de var tiltenkt på en god måte.

Erfaringen etter 40 år tilsier at felles foreldreansvar er en kjempesuksess og at bostedskompetansen, som nevnt, skaper mer konflikt enn den løser.

Utvalget har ikke vurdert hvorvidt konstruksjonen «fast bosted» og bostedskompetanse er noe å bygge videre på. Mannsforum mener at dette er utdaterte begreper og funksjoner. Det er ikke lenger behov for at én av foreldrene skal ha hovedansvar for det man kalte daglig omsorg. Dette er delt mellom foreldrene i fritiden, og stort sett ivaretatt av barnehage og SFO i hverdagen. Det som skjer om morgenene og ettermiddagene betegnes bedre som familieliv enn som "daglig omsorg". Noe som også gjør det lettere å knytte botiden opp mot EMK.

Barn trenger familieliv og begge foreldrenes ressurser både i fritiden og i hverdagen. Det er forskning som sterkt understøtter at noenlunde lik fordeling mellom foreldrene er det beste mht helse og trivsel for barnet. På samme måten som felles foreldreansvar er utgangspunktet, bør også utgangspunktet være at ingen av foreldrene har noen særfordeler ved samlivsbrudd. Dette er også opprinnelig utgangspunktet og lovens intensjon. De nødvendige endringer her er derfor mer å betrakte som presiseringer, og for å tette et smutthull i loven som gjør at den ene forelderen i praksis får en slik myndighet ved selvtekt.

Avgjørelse av fast bosted

Utgangspunktet er at barnet bor hos foreldrene med foreldreansvar. Dersom begge foreldrene i en intakt kjernefamilie flytter, så trengs det ikke noen egen avgjørelse om at den nye husholdningen skal være barnets hjem. Det er automatikk i at barnet følger med foreldrene. Om foreldrene er gift, og én av dem flytter bort, så beholder man samtidig felles avgjørelsesmyndighet for barnet. Det er ingen god grunn til å fremtvinge en ny avklaring av juridiske rettigheter ved samlivsbrudd. Istedenfor bør barnet automatisk få rett til å ha bostedsadresse på samme sted som foreldrene, og ingen avklaring om endring i foreldrenes juridiske posisjon bør avkreves.

I den forrige barnelovgivning fikk den som barnet bodde hos foreldremyndighet, som tilsvarte foreldreansvar. I dag er det omvendt. Barnet bor hos den som har foreldremyndigheten (foreldreansvar og fast bosted). Utgangspunktet når foreldre med felles foreldreansvar flytter fra hverandre bør derfor være at foreldrenes nye husholdninger automatisk også blir barnas bosteder.

Likeverdig utgangspunkt var hovedregelen i den opprinnelige loven

I utgangspunktet la barneloven opp til at hovedtemaet for rettslige avgjørelser var foreldreansvaret, der fast bosted og samvær var underordnede punkter. Et hovedprinsipp for dette, NOU 35:1977, var at foreldrene skulle stille juridisk likt, som et utgangspunkt:

En annen fordel ved at loven fastsetter felles foreldreansvar også etter samlivsbrudd, er at man får en klar regel også for den første tiden etter samlivsbruddet. I dag savner man dette, idet b(e) (lov om barn født innen ekteskap) § 8 ikke er klar i spørsmålet om hvem som har foreldreansvaret fra samlivsbruddet og frem til det blir truffet avtale eller rettskraftig avgjørelse om barnefordelingen.

Avgjørelse av boordning var lagt til §34.

*«...Dersom foreldrene blir separert eller skilt, **har de som utgangspunkt fortsatt foreldreansvaret sammen**, hvis de ikke avtaler at en av dem skal ha foreldreansvaret alene. Er de uenige om hvem barnet skal bo fast hos, eller hvem som skal ha foreldreansvaret, **kan** likevel hver av foreldrene bringe saken inn for retten....»*

Det er her viktig å presisere at denne paragrafen opprinnelig omfattet hele den juridiske situasjonen, med både foreldreansvar og bosted. Forarbeidenes prinsipp om å ha et fast utgangspunkt gjaldt derfor både foreldreansvaret og bosted.

Denne paragrafen ble i 1997 splittet i en paragraf for foreldreansvaret og en for fast bosted. Sannsynligvis som følge av at felles foreldreansvar samtidig ble ytterligere styrket som rådende prinsipp, og at avgjørelse bare om bosted og samvær, uten at foreldreansvaret var tema, ble mer vanlig. Men i denne splitten ble ikke likeverdet fullstendig videreført for fast bosted.

Det står riktig nok i ot.prp 56:1996/97 kapittel 6.3.4 at :

*Den mest nærliggende løsningen vil være at barnet blir boende i hjemmet uavhengig av hvem av foreldrene som flytter ut, inntil noe annet blir bestemt. En slik løsning følger av en tolkning av dagens lov, **der ingen av foreldrene (dersom de har felles foreldreansvar) gis noen fortrinnsrett til å ta barnet med seg, før de har avtalt hvor barnet skal bo fast.***

Likevel åpner den senere i samme kapittel for selvtekt;

*Dersom en av foreldrene tar seg til rette, tar med seg barnet og flytter hjemmefra mot den andres vilje, **har man ingen tvangsmidler** som kan få barnet hjem igjen før en eventuell midlertidig avgjørelse foreligger.*

Dette gir et betydelig rom for selvtekt og alt for mange foreldrekonflikter starter med at en av partene tar seg til rette. Samtidig belønner retten i dag ofte denne type handlinger ved bruk av “status quo” argumentet. I praksis fremstår derfor selvtekt som første rettsinstans i mange saker og tingretten som ankeinstans, med midlertidig eller endelig avgjørelse.

Mannsforum mener derfor at det i §36 må legges til en presisering om at bostedskompetanse etter §37 ikke kan være gjeldende før dette er avtalt eller idømt. Dette kan for eksempel formuleres som følger:

“Ingen av foreldrene med felles foreldreansvar har bostedskompetanse etter §37 før dette er avtalt eller idømt. Frem til så skjer skal alle avgjørelser om barnet gjøres i fellesskap som i samlivet”.

Merk at dette er det samme prinsippet som man knesatte for delt bosted i ot.prp 56. Om noen har ment at delt bosted ikke kan være utgangspunkt, så er det enda mindre grunn for at én av foreldrene skal få bostedskompetanse som belønning for selvtekt.

Samtidig bør derfor §261 i straffeloven presiseres slik at det kommer “tvangsmidler som kan bringe barnet hjem igjen” ved selvtekt.

Folkeregistrert adresse.

Barnet bør kunne ha to folkeregistrerte adresser, som fremkommer automatisk som en kobling mot foreldrenes bostedsadresser, dersom disse har foreldreansvar. Ved myndighetsalder må barnet velge en av adressene, eller en ny adresse.

Understøttelse av selvtekt i tilliggende lovverk.

Det finnes hele 5 lover som har egne bestemmelser for situasjonen der fast bosted ikke er avklart ved avtale eller dom. Dette omfatter

1. Folketrygdloven og definisjon av enslig forsørger,
2. Folkeregisterloven og fastsettelse av folkeregistrert adresse,
3. Opplæringsloven og valg av tilsognet skole.
4. Straffeloven, der rettspraksis er at selvtektsforelder defineres som omsorgsperson ved anvendelse av §261.
5. Barnetrygdloven.

Dette gjør at de fleste reguleringsbehov knyttet til barnet og foreldrene etter samlivsbrudd er dekket på utsiden av barneloven.

Mannsforum foreslår at alle disse lovene oppdateres slik at de krever avklaring i barneloven før anvendelse.

Sanksjoner ved selvtekt.

På samme måten som tilliggende lovgivning ikke må overta funksjonen til barneloven, bør ikke sistnevnte ha egne bestemmelser om forhold som naturlig hører inn under annen lovgivning.

Herunder tilbakehold av barnet fra omsorgsperson som nevnes i straffelovens §261 og nødrett, som dekkes av samme lovens §17.

Dersom den ene forelderen tar seg til rette uten at §17 er anvendbar er det likevel i prinsippet ikke mulig å anvende §261 uten at fast bosted bare hos én forelder er etablert. Dette utelukker at bortføring fra felles hjem og tilbakehold av samvær er straffbart, både når det er delt bosted og fast bosted hos én forelder. Mannsforum foreslår at §261 justeres/presiseres slik at både selvtekt ved samlivsbrudd og samværsnekt dekkes.

Terminologi med definert innhold.

Fast bosted og daglig omsorg har tradisjonelt vært brukt om hverandre. Men som poengtert andre steder, så er dette knyttet til barnepass, og er derfor ikke omsorg i den betydningen som ligger i omsorgsplikten under foreldreansvaret. Det finnes en Høyesterettsdom som bruker "omsorg" som i daglig omsorg, selv etter terminologiendringen til "fast bosted" fra 1997. I ot.prp 56 ble det slått fast at man gav omsorg enten man var bostedsforelder eller samværsforelder. Det er bestridt hvorvidt HR brukte riktig forståelse av omsorg, da de avviste at en samværsforelder kunne ansees som en omsorgsperson ihht §261 i straffeloven. Dette ble begrunnet i at det kun var termen som var endret og ikke innholdet. (Noe som ikke er helt riktig.)

På grunn av slike gjenbruk og feilbruk av gammel terminologi, er det viktig å fastslå nøyaktig hva som er betydningen av begrepene.

"Fast bosted" har, som nevnt, aldri blitt definert. Spørsmålet er om man bør presisere betydningen, eller om det er et formålstjenlig begrep i en ny barnelov?

Da fast bosted bare betegner tilstedeværelsen eller fraværet av en juridisk særrett for en av foreldrene, og er uavhengig av botid, så bør den etter Mannsforums mening ikke være knyttet indirekte via bosted. Videre er det uheldig at innholdet i bostedskompetansen ikke er klart definert, men inneholder to spesifiserte avgjørelser og en sekkepost med uklart innhold. Den indirekte naturen og det uklare innholdet gjør denne termen ganske uheldig. Det går ikke tydelig nok frem at man ved å avtale fast bosted hos den andre forelderen i realiteten sier fra seg bestemmelsesrett. Den unøyaktige innholdsdefinisjonen er også uheldig.

Mannsforum mener at "fast bosted" for et barn må defineres som foreldrenes (felles eller separate) bosteder.

Dersom en forelder endrer bostedsadresse skal, om ikke annet er avtalt eller idømt, dennes bosted automatisk også være et av barnets faste bosteder.

Dette prinsippet gjelder i dag for foreldre i intakte kjernefamilier, den forelderen barnet evt bor fast hos, og i praksis den forelderen som begår selvtekt.

Istedenfor å bruke "delt fast bosted" bør "bor fast hos begge" benyttes. Da vil dette komme til anvendelse både for intakte kjernefamilier og reorganiserte. Og det vil ikke fremtvinges noen konfliktskapende endring ved samlivsbrudd.

Barnets medbestemmelsesrett.

Barnelovutvalget ønsker at barnet skal få mer medbestemmelse enn i dag.

Det er en selvmotsigelse at barnet skal være med å bestemme hvilken av foreldrene som skal ha myndighet over det. Den medbestemmelsen som er i dag, var vel opprinnelig mer ment å gjelde hvor det ville bo mest, og ikke med tanke på myndighet. Presiseringer relatert til vurderinger av om det er barnets egen mening som blir ytret eller om barnet er påvirket av en av foreldrene må inkluderes da vi ser at barnets ytringer i mange tilfeller i dag i større eller mindre grad blir brukt ukritisk som argumentasjon for avgjørelser som ikke alltid er til barnets beste.

Kriterier for å frata en forelder bostedskompetanse

Om man leser ot.prp 62:1979/80 så ser man at bostedskompetansen er sterkt knyttet til den som skal ivareta barnet i hverdagen, og hvilke bestemmelser som skal gjelde for å slippe at den andre forelderen blander seg for mye inn i denne oppgaven. Familielivet for øvrig er likestilt. Dagens situasjon er at begge foreldrene bidrar til dette og at de behovene som ble problematisert hovedsakelig er løst av barnehager. Foreldrene bør derfor beholde mest mulig av felles avgjørelsesmyndighet. Bare unntaksvis bør en forelder fratas medbestemmelsesrett. Det bør dessuten være mulig å frata den ene forelderen bare deler av bostedskompetansen dersom evt problemer er avgrenset.

1. Den ene forelderen flytter langt bort, eller er av andre årsaker lite engasjert i barnets tilknytning til lokalmiljøet og dermed avgjørelser som faller inn under bostedskompetansen.
2. Den ene forelderen hindrer stadig deltagelse i fritidsaktiviteter, hindrer eller skaper problemer for organiserte barnepassordninger. F.eks ved å nekte barnet å gå på SFO.

MANNSFORUM MENER AT:

- Foreldrenes juridiske posisjon overfor barnet må videreføres ved samlivsbrudd og frem til evt annet avtales eller idømmes.
- Barnets foreldre må være juridisk likestilt ved samlivsbrudd og botid lik hos begge foreldre der disse ikke greier å bli enige frem til det forefinnes en avtale eller kjennelse.
- Barnets faste bosted(er) må følge begge foreldre automatisk.
- Det må presiseres i lovteksten at det skal gode grunner (særlige grunner) til for å dømme annet enn lovens utgangspunkt der foreldrene ikke greier å bli enige.
- Innfør muligheten til å avtale tilsvarende kompetanse fra foreldreansvaret enkeltvis. Herunder:
 - Barnepassordning,
 - Bostedskommune
 - Fritidsaktiviteter.

Disse ligger under bostedskompetansen, men også avgjørelser knyttet til helsespørsmål, skole spørsmål og religionsspørsmål bør kunne avtales eller idømmes som en særrett for den ene forelderen der det foreligger særlige grunner for dette.

- Tilliggende lovverk må være underordnet barnelovens bestemmelser og må oppdateres i henhold til ny lovtekst etter at revidert barnelov er vedtatt.

- Effektive sanksjoner mot selvtækt må innføres slik at §261 justeres/presiseres slik at både selvtækt ved samlivsbrudd og samværsnekt dekkes. Eventuelt med egne formuleringer i barneloven.
- Om bostedskompetansen, skal beholdes som en pakkelsning, så bør den være en ren juridisk term på lik linje med foreldreansvaret.
- **“Delt fast bosted”** bør utgå, da dette tolkes som et unntak. Et barn har et eller to faste bosteder. Ikke et som deles i to. Foreldrene har felles (ikke delt) bostedskompetanse.
- **Omsorg** har, som nevnt ovenfor, en uklar definisjon i forhold til straffelovens §261 og bør defineres som det å ivareta barnet økonomisk, følelsesmessig, utdannelsesmessig, og ellers alt som er med på å gi barnet en forberedelse på voksenlivet. En forelder med foreldreansvar er en **omsorgsperson** for barnet ihht §261 i straffeloven.

Mannsforum foreslår:

Definisjon av “fast bosted”:

Barnets faste bosted er det eller de bostedene foreldrene har og det eller de bostedene som skolegang, barnehage og barnets øvrige nettverk overveiende (skal) knyttes til.

Forslag til mulig utforming av moderniserte paragrafer for §§ 36 og 37:

§36 (1)Barna skal bu fast hos begge foreldra. Foreldra kan gjere avtale om anna løsning, dersom dei er samde.

(2)Er foreldra usamde, må retten avgjere at barnet skal bu fast hos dei begge. S fremst det ligg føre s rlege grunnar, kan retten likevel avgjere at barnet skal bu fast hos den eine.

(3)Barnets rett til familieliv med begge foreldra skal ivaretakast s fremst det ikkje ligg føre s rlege grunnar til noko anna.

§37 Den som barnet bor fast hos kan ta avgjørelser om fast barnepassordning, organiserte fritidsaktiviteter og andre større avgjørelser om den daglige omsorgen.

Det er også mulig å formulere de to paragrafer sammen til en f.eks som følger:

§36 Ved samlivsbrudd videreføres foreldrenes juridiske ansvar for barnet, slik det var under samlivet, inntil noe annet er avtalt mellom foreldrene eller er bestemt av retten.

Foreldrene kan gjøre avtale om at barnet skal ha fast bosted hos begge eller hos en av dem. Blir det avtalt at barnet skal bo fast hos den ene, kan avtalen også fastsette hvor i landet barnet skal bo, hvilken skole barnet skal gå på eller hvilket barnetilsyn det skal ha samt inneholde bestemmelser om fritidsaktiviteter for barnet.

Blir foreldrene ikke enige, kan retten bestemme at barnet skal bo fast hos begge eller, hvis særlige grunner tilsier det, hos en av dem. Retten kan i siste tilfelle treffe avgjørelse om de samme forhold som foreldrene kan inngå avtale om, jf andre ledd andre setning.

Merk: Utformingen gjøres slik at den kan gjelde både én forelder alene og begge.

Tilliggende lovgivning endres, slik at den i minst mulig grad bruker “fast bosted” som kriterium for sine bestemmelser. Samt tilstrebe at det ikke legges begrensninger på foreldrene med bakgrunn i deres avtale om bestemmelsesrett.

Foreldreansvaret erstatter “fast bosted” som kriterium i denne lovgivningen.

Kapittel 12. Samvær

Familieliv.

I likhet med foreldreansvaret, så bør familieliv med begge foreldrene være utgangspunktet. Dette er allerede dekket for fritiden, der tiden deles noenlunde likt mellom foreldrene ved definisjonen av vanlig samvær. Det er midtuke dagene som det i de fleste tilfeller er strid om. Det paradoksale er at ingen stiller spørsmål med å dele helger og ferier likt (ca 55% av årets dager), mens hverdagene, hvor den daglige omsorgen hovedsakelig ivaretas av skole, barnehage og SFO, ifølge mange bør skjevfordeles.

Hvorfor avkreves det forskning som dokumenterer at familieliv i hverdagen ikke er skadelig for barn?

Det finnes, så vidt Mannsforum vet, ingen forskning som sier at det er skadelig.

Samvær og omsorg.

Såkalt vanlig samvær er ikke definert ut fra barnets behov, men ut fra tidligere tiders tilgjengelighet av forsørgeren på dagtid.

Omsorg ble i 1997 vedtatt fjernet som begrep ensidig knyttet til den forelderen som barnet bor såkalt fast hos. Dette fordi omsorg i realiteten utøves av begge foreldrene.

Den andre siden av foreldreskapet, nemlig "samvær" ble imidlertid ikke rørt. Nå er det på tide å ta steget fullt ut og ikke skille mellom bosteds og samværsforelder. Samvær bør derfor endres til "botid" (med unntak av tilfeller der barnet ikke regelmessig har sin døgnhvile hos begge foreldrene).

Tilsvarende bør "vanlig samvær" omdøpes til "vanlig botid", og knyttes til begge foreldrene.

Botid.

Botiden bør kvantifiseres ut fra de fleste barns behov, og ikke ut fra et praktisk hensyn til antatt forskjellig tilgjengelighet av foreldrene i midtuken.

Blant foreldre som hadde midtukesamvær i SSBs undersøkelse fra 2012 hadde flertallet 40% eller mer botid. Rundt $\frac{2}{3}$ hadde vanlig samvær (35%) eller mer. Men ser man bare på dem som bor nærmere enn $\frac{1}{2}$ times reiseavstand, og dermed praktisk kan gjennomføre noenlunde lik botid, så er andelen som hadde botid svarende til vanlig samvær eller mer ca 80%.

Vanlig botid vil derfor være naturlig å oppgradere, og siden den skal gjelde begge foreldrene, burde midtukeandelen oppgis som et spenn av antall dager. 1-3 dager vil omfavne spennet mellom 25% (dagens "vanlig samvær") og 75%.

En slik definisjon vil både gi fleksibilitet, som utvalget etterlyste, et mer oppdatert kart i forhold til terrenget og fjerne det ulikeverd, som dagens definisjon signaliserer.

Beholde definisjonen av vanlig samvær.

Utvalget anbefaler å fjerne definisjonen av vanlig samvær. Vi ser det som en veldig uheldig utvikling om føringene i loven i fremtiden skal være enda mer utydelige og ser at eneste rettesnor fort kan bli barnets beste men at det eneste som sies om dette er hvilke momenter som inngår men ikke hvordan de skal veies opp mot hverandre og heller ikke hva som kan være et fornuftig utgangspunkt. Dette kan fort bety at avgjørelser blir veldig avhengig av personlige preferanser til den enkelte som skal treffe en avgjørelse. Dette gjelder ikke bare i retten, men spesielt ved private avtaler hvor partene ikke har tidligere erfaring med hva som kan være et rimelig utgangspunkt. Dette kan fort bety at avstanden mellom partene blir enda større, noe som øker konflikter. Vi vil sterkt advare mot å gå bort fra en definisjon av vanlig samvær. I stedet kunne man velge å gjøre definisjonen fleksibel slik at den nettopp legger opp til at foreldrene selvstendig tar stilling hva som er best for det aktuelle barn.

Barnets medbestemmelsesrett.

Barnets medbestemmelsesrett bør erstattes med at man skal vektlegge barnets ønsker i større eller mindre grad. Dette både i forhold til alder og evne til å uttrykke slike ønsker.

MANNSFORUM MENER AT:

- Med de siste tiårs samfunnsutvikling er det ingenting som tilsier at familieliv ikke burde fordeles likt, både fritid og hverdag.
- Fast bosted og samvær bidrar til fremheving av den ene forelder som omorgsperson til fordel for den andre. Begrepene burde gå ut og erstattes av botid uten å sette et skille på foreldrene som omsorgspersoner.
- Det å fjerne definisjonen av vanlig samvær er uheldig og gir en enda mer utydelig lov enn i dag, mens det man virkelig trenger er klare føringer. En klar føring på vanlig samvær der botid ikke er lik må beholdes, og samtidig bør "vanlig samvær" omdefineres til "vanlig botid".

Kapittel 13. Forsørgelse av barn

Utvalget er kommet frem til at dagens system til forsørgelse av barn bør fortsette stort sett uendret. Utvalget har som bakgrunn for denne konklusjon alene sett på størrelsen av underholdskostnaden, samværsfradragets størrelse samt størrelsen på evt bidragsforskudd. Eneste forslag fra barnelovsutvalget er å endre beregningen av samværsfradraget til å være basert på enkelt dager og ikke samværsklasser samt å fjerne maksimalgrensene.

Økonomiske konsekvenser av valg av bostedsløsning.

Dagens bidragssystem legger IKKE til rette for likedelt foreldreskap. Dagens bidragssystem gjør det økonomisk svært attraktivt å bli bostedsforelder. Eksempler på dette er å finne i vedlegget som finnes sist i dette høringsvar. I vedlegget er vist forskjellige regnskaper avhengig av boløsninger for barnet og de økonomiske konsekvenser dette kan ha for den enkelte forelder.

Andre faktorer som peker i retning av at økonomi i mange tilfeller er en drivende faktor for valg av bostedsløsning er at færre velger delt bosted når inntekten til foreldrene er lav. Med dagens bidragssystem kan det være avgjørende for økonomien til en med lav inntekt eller uten lønnet arbeid å få fast bosted for barnet alene. Dette utløser nemlig en rekke særfordeler man ikke er berettiget til om man velger delt bosted som bostedsløsning for barnet.

Historisk utvikling.

Dagens bidragssystem daterer seg tilbake til første høringsnotat i 1999 og mye er skjedd siden. Systemet baserer seg på at det er den ene forelderen som skal stå for anskaffelser av alt utstyr som barnet trenger.

Dette harmonerer ikke med to likestilte foreldre eller to likestilte hjem. Systemet passer veldig godt sammen med samfunnsstrukturen slik den var i 1981 da dagens barnelov trådte i kraft, hvor den ene forelder typisk var hjemmegående grunnet dårlig barnehagedekning. Denne forelder hadde da en helt annen mulighet til å bruke tid på innkjøp av utstyr og klær til barnet enn den forelder som skulle passe sin jobb.

Dette har imidlertid endret seg radikalt, og det er ikke praktiske forhold som tilsier at dette er løsningen i fremtiden.

Manglende utgangspunkt i barneloven.

At barneloven i dag ikke har et utgangspunkt for bosted og samvær ved samlivsbrudd er også en utfordring ved fastsettelse av bidrag. Slik reglene er i dag og som barnelovutvalget ønsker å videreføre, så er den juridiske situasjon mellom foreldrene uavklart frem til foreldrene enten har kommet frem til en avtale frivillig, eller at retten har truffet en beslutning.

Det siste krever at en av partene er villig til å satse 100.000–200.000 kr på å gå i retten. Hvis ingen av partene har økonomi til dette vil det ikke bli inngått en avtale og da er det usikkert på hvilket grunnlag NAV skal fastsette bidrag. Slik det er nå så vil det laveste samvær av det de to foreldre opplyser bli lagt til grunn. Det betyr at det er økonomisk fordelaktig å få bostedet fastsatt ved selvtekt og deretter hevde at det er veldig lite samvær. Slik kan vi ikke ha det. Det undergraver barnets rett til samvær og forutsigbare forhold.

MannsForums innspill til barnelovutvalget.

MannsForum er ganske overrasket over denne mangelen på forslag til endringer. MannsForum kom med innspill til barnelovsutvalget om hvordan praktiseringen av dagens bidragssystem både trolig ikke er i samsvar med lovens intensjon og at den kan oppmuntre til samværssabotasje. Noe både Barne- og familieminister Ropstad og NAV direktør Hans Christian Holte senere har erkjent på TV2. Likevel har ikke utvalget nevnt dette med et ord.

MannsForum mener at dagens regelverk virker sterkt konflikt drivende og trenger en skikkelig revisjon, og det gjelder ikke bidragsreglene alene men også begrepet enslig forsørger og tilhørende stønadsordninger.

Enslig forsørger.

Begrepet enslig forsørger, hvor du må ha bostedet og i noen tilfeller mer enn 60% samvær for å ha rett til en del bidrag og stønader forhindrer likedelt foreldreskap. Å være enslig forsørger kan utløse så mange stønader at det er svært viktig å holde den andre forelderen borte fra barnet liv mer enn 60% av tiden. Begrepet enslig forsørger må omdefineres. I dag forsørger begge foreldre barnet etter evne uavhengig av boform, samt at staten gir tilskudd til barnefamiliene og har div støtteordninger for de vanskeligstilte.

Bokostnad og barnets opplevelse av to likeverdige foreldre.

Bokostnaden må helt ut av underholdskostnaden, eller det må erkjennes at begge foreldre har bokostnader fra dag 1 og at bokostnaden er uavhengig av antall overnattinger, så sant bostedsforelder og samværsforelder på noen måte kan finne rom i budsjettet for dette.

At et barn som overnatter hos begge sine foreldre ikke skal ha et eget rom hos en av disse er etter MannsForum sin mening langt fra barnelovutvalget sitt mandat om å utforme en ny lov hvor foreldre skal være "likestilte som foreldre, omsorgspersoner og forsørgere."

Et argument mot delt bosted er at barnet bor i en bag. Dette skyldes at det er bostedsforelder som skal stå for større anskaffelser og klær og at disse skal bringes frem og tilbake mellom barnets to hjem.

Hvis man ønsker å minske belastningen på barnet så må det legges opp til at begge hjem i størst mulig utstrekning har det barnet trenger for å ha et godt og trygt familieliv på hvert sitt sted og at bidragsreglene gjenspeiler dette. MannsForum mener at dette i betydelig grad vil minske belastningen på barnet og bidra til barnets opplevelse av å ha to likeverdige hjem med likestilte foreldre.

Vi konstaterer at regjeringen har påbegynt likestillingen mellom de to hjem ved å instruere Husbanken om at foreldrene har lik rettighet på bostøtte i tilfeller hvor det er avtalt delt bosted jfr forslag til statsbudsjett for 2021 fremlagt 7 oktober 2020, og tildelingsbrev nr 2 av 7 mars 2021 til Husbanken. Vi håper at dette er en begynnelse på anerkjennelse av at husleie er likelig fordelt, for det er viktig å bemerke at utvalget ikke har vurdert om det skal skje endringer i hvordan husleie innregnes i forsørgelses kostnadene.

Beregninger av underholdskostnaden.

Selv om SIFO har gjennomgått underholdskostnaden på vegne av barnelovsutvalget, og funnet den korrekt så opplever MannsForum hele tiden å få henvendelser fra medlemmer som mener at kostnaden ligger langt over aktuell kostnad. MannsForum har også flere ganger opplevd at medarbeidere som er ansatt på familievernkontorer er blitt overrasket når MannsForum har presentert hva NAV egentlig mener at et barn koster.

I vedlegget om bidrag og stønader som det tidligere er henvist til kan man se at bostedsforelder med status som enslig forsørger får rett til utvidet barnetrygd og særfradrag ved beregning av skatt. Innregnet i bidragsberegningen resulterer dette i at bostedsforelder kommer langt bedre ut økonomisk enn samværsforelder med en gang samværsforelder har full bidragsevne. Dette tilrettelegger ikke for likestilt foreldreskap. Det er nødvendig at utvidet barnetrygd og skattefradraget som enslig forsørger innregnes på en annen måte, f.eks. ved at det deles ut på antallet av barn som det skal betales bidrag for og kommer til fratrekk i underholdskostnaden akkurat som den vanlige barnetrygd. Det strider og mot folks generelle rettsoppfatning som en grunnleggende feil, at skattefradrag gis til bare bostedsforelderen, mens utgiftene fordeles på begge foreldrene etter inntekt. Skattefradrag gis generelt til den person som har den faktiske utgift. Det blir da uforholdsmessig å gi fradrag til bostedsforelder når samværsforelder i noen tilfeller dekker opp mot 80% av kostnadene.

I vedlegget presenteres også et budsjett som viser at en snekker og en frisør med 3 tenåringsbarn går i minus hver måned om det brukes NAV sine satser for utgift til barn og livsoppholdssatsene for de voksne, og det uten at ferie regnes inn. Dette viser at mange familier i dag ikke ville greie seg med de inntekter de har om NAV sine satser skulle legges til grunn. Etter Mannsforums sin mening viser dette at dagens underholdskostnad er satt for høyt.

Fjerning av grenser for bidragsbeløp.

Utvalget foreslår å oppheve både 25% regelen som sier at maks 25% av inntekten til en bidragspliktig skal gå til bidrag og % del regelen som sier at bidragspliktig aldri skal betale mer enn % av den totalt beregnede underholdskostnaden for barnet eller barna.

Vi kan ikke se at utvalget har gjort seg noen betraktninger om hva dette vil medføre for bidragspliktige. Ennå flere bidragspliktige vil ende opp med å bare ha livsoppholdssatsene til å leve for. Det betyr at samværsforelder står med ca 9000kr i mnd til å finne bolig for, hvor man kan ha 3 tenåringsbarn på overnatting 8 dager i mnd. Det er for å si det mildt urealistisk å tro at man med dette utgangspunktet vil kunne sikre boforhold som gir barna har lyst på komme på overnatting.

Mange bidragspliktige har også stiftet nye familier med nye barn, og dette vil også potensielt gå utover barn bidragspliktige har fått i et nytt forhold. Disse forslag mener Mannsforum hverken er til det beste for barna bidragspliktige har med bostedsforelder eller de barn bidragspliktig eventuelt har fått i et nytt forhold. Dette kan heller ikke sies å være i samsvar med utvalgets mandat om å utforme en ny lov hvor foreldre skal "være likestilte som foreldre, omsorgspersoner og forsørgere."

Bidragsregler i eget lovverk.

Dagens barnelov inkluderer lovregler både om omsorgsrollen og forsørgerrollen i et og samme lovverk. Samtidig er disse to områdene i barneloven delt mellom to departementer. Barne- og Familiedepartementet har ansvaret for den delen av barneloven som omhandler omsorg for barnet med tilhørende bestemmelser om fast bosted, botid og definisjon av bostedsforelder og samværsforelder. Bidragsreglene hører derimot inn under Arbeids- og Sosialdepartementet sitt ansvarsområde, og NAV rapporterer til dette departementet.

Utfordringene ved denne fordelingen har blitt særlig synlig de siste måneder med den pågående debatt om samværs sabotasje og NAV sin praktisering av bidragsreglene relatert til dette. Spørsmål fra Stortinget blir sendt til Arbeids- og Sosialdepartementet som sender de videre til Barne- og Familiedepartementet eller omvendt. Dette samsvarer med den erfaringen MannsForum har hatt i sine forsøk på kommunikasjon for å avklare dagens praksis av bidragsreglene der man sitter igjen med opplevelsen av å bli en kasteball mellom departementene uten at noen tar virkelig ansvar.

For flere detaljer og grundigere gjennomgang av begrunnelser henvises det til vedlegget om forsørgelse av barn.

MANNSFORUM MENER AT:

- Avtalt samvær må legges til grunn for samværsfradrag med mindre det er bidragspliktig som ikke følger opp samværet. Det må her bemerkes at MannsForum mener at dette allerede er lovens intensjon i dag og at NAV sin nåværende praksis derfor er lovstridig. Uansett må lovtekst revideres slik at lovens intensjon er entydig uten rom for å bli feiltolket.
- Kun en rettslig avgjørelse skal kunne være grunnlag for å endre samværsfradrag i bidragsberegningen der det i utgangspunktet finnes en dokumentert avtale.
- Bidragssystemets og øvrige stønadsordninger til barnefamilier må legges om slik at det er de likestilte omsorgsløsninger som premieres og med det kommer best ut økonomisk.
- Det må anerkjennes at begge foreldre har husleieutgifter til barnet når det er overnatting uansett antall overnattinger. I laveste aldersgruppe kan dette dog vurderes for samværsklasse 1.
- Underholdskostnaden må vurderes på nytt med tanke på budsjettet som er satt opp for en snekker og frisør som ikke klarer å forsørge 3 tenåringsbarn.
- Barnebidragsreglene må skilles ut i en egen lov slik at loven og utøvelse av denne legges inn under ett og samme departement.

Kapittel 14. Overordnet om foreldretvister og tilgrensende lov- og reformprosesser.

På grunn av kapasitetshensyn har MannsForum valgt å fokusere på drøftingene og forslagene som utvalget har gjort relatert til familievernnet da vi anser dette som det mest sentrale området i dette kapittelet med hensyn på å redusere konflikt og antall saker som ender i retten.

I NOU'en gir utvalget uttrykk for at det må være et mål at konflikter løses så tidlig som mulig. Barnelovutvalget refererer til familieutvalget sitt arbeid fra 2019 som uttrykker at det er viktig at konflikter løses så raskt som mulig og helst i familievernnet og barnelovutvalget sier seg i det store og hele enig i dette.

Det er i dag bred enighet på tvers av fagmiljøene involvert i foreldrekonflikter at konflikt mellom foreldrene er skadelig for barna. Barn blir ofte symptomberere av foreldrenes konflikt. (se linker i vedlegg)

Det stadig økende antallet foreldrekonflikter som behandles i rettssystemet viser at dagens konfliktløsningsmodeller ikke er effektive for å løse konfliktene. Dagens uklare lovverk gir stort rom for individuelle tilnærminger til hvordan saker blir håndtert.

For ofte blir saker behandlet ensidig av offentlige etater, Forvaltning, Familievern og Barnevern og fraviker fra forvaltningsloven. Det blir mye subjektiv håndtering av sakene og foreldrene blir stående i en evig kamp og kjemper mot systemet og hverandre. Tilliten til forvaltningen synker, og en betydelig andel foreldre motsetter seg tiltak, kurs og veiledning. Se også Bufdir sin egen veileder: [bufetat_samvarsvegring_hefte_a4_korrektur.pdf \(bufdir.no\)](https://www.bufdir.no/publikasjoner/bufdir-veileder-til-samv%C3%A6rsvegring-og-samarbeid-i-familien) Se spesielt side 72:

“I familier der det er i ferd med eller har utviklet seg alvorlig samværsvegring, bør det vurderes å etablere et tverrfaglig og tverrsektorielt samarbeid i form av en ansvarsgruppe rundt familien”.

Mannsforum som organisasjon ser alt for ofte at konfliktsakene blir håndtert ut ifra bias, og enkle konklusjoner med subjektive perspektiver. Barnets beste fremstår til tider som et utslitt begrep. Mangelen på en tydelig definisjon av begrepet resulterer i subjektiv bruk, med stort sprik i innhold og uten en reell analyse av det enkelte barnets beste.

Det savnes gjerne bredde, dybde og langsiktige perspektiver. Langsiktige konsekvenser av dagens system hvor den ene forelderen i mange tilfeller blir degradert og definert som en annerangs forelder begynner vi trolig å se konsekvensene av i forskningen. Barn og unge voksne med utfordringer har ofte mangel på kontakt med en av sine foreldre som en fellesnevner. En mangel på kontakt som er en konsekvens av dagens lovverk og måten dette etterleves.

Samtidig har familievernnet i dag ingen reell myndighet, og sammen med dagen uklare lovverk uten klare føringer eller utgangspunkt gir dette familievernnet få virkemidler eller verktøy som de kan ta i bruk der konfliktnivået er høyt, den ene viser liten samarbeidsvilje eller utøver selvtekt.

MannsForum opplever også at ansatte i familievernnet mangler kompetanse på områder som gjerne er relevante i saker med høyt konfliktnivå og hvor behovet for kompetanse er størst. Mange familievernkontorer opplever stor gjennomtrekk av personale. Dette kan resultere i høy andel yngre ansatte uten nødvendig modenhet og erfaring, manglende kompetanse på identifisering og håndtering av manipulerende adferd. Inntrykket er at familievernnet med fordel kunne økt sin kompetanse spesielt på følgende områder:

- Alder, modenhet, utdanning og erfaring
- Identifisering og håndtering av manipulerende adferd.
- Kommunikasjon/samtaler med barn og det å identifisere om barnet blir utsatt for uheldig påvirkning fra en av foreldrene.

MannsForum mener derfor at vi må vurdere alle virkemidler vi kan, for å hindre konflikt og hindre at vikarierende motiver får gjennomslag der konfliktnivået er høyt og beskyldningene mange og grove. For at eventuelle endringer i barneloven relatert til familievernnet skal oppnå ønsket effekt er det derfor også nødvendig med en generell kompetanseheving av de ansatte i denne etaten.

Kunnskaps og kompetansenivået i befolkningen om skadevirkningene av foreldrekonflikter er lav og mange fagmiljøer trenger og påfyll. Vi ser at symptomene på foreldrekonflikten kan være tegn på ADHD, relasjons og tilknytningsskader, angst, depresjon, mindreverdighetskomplekser, kjønnsidentitet osv. BUP er kjent med disse utfordringene og ser en sammenheng men kan ikke konkludere med en klar årsakssammenheng, Dette da det er en del andre faktorer som og kan spille inn. I saker hvor foreldrene er uenige så må barnet oppvekstmiljø opprettholdes mens familievern og eventuelt barnevern håndterer saken.

Familievernnet må få begrenset myndighet i saker hvor det er konflikt. Slik som å pålegge en karenstid på 6 måneder mens foreldrene blir pålagt kurs veiledning og annen formålstjenlig oppfølging. Her må familievernnet ha myndighet til å omsorgsløsninger i perioden. Familievernnet må kunne bruke sakkyndig psykolog til å utrede foreldrene opp mot hverandre og komme med innspill til hvilke tiltak som må til for å styrke foreldrene.

Kurset Fortsatt Foreldre fra modum bad bør sertifiseres og gis som tilbud/ pålegg til foreldrene. Det må utarbeides en standard for kurstilbudene ut fra konfliktnivå.

MANNSFORUM MENER AT:

- Forslagene fra barnelovutvalget er et steg i riktig retning men tiltakene går ikke langt nok.
- Familievernets mulighet til å løse konflikter er i stor grad avhengig av at lovverket endres slik at en forelder ikke kan utøve selvtekt. Foreldrene må være juridisk likestilt i forhold til barnet fra fødselen av. Disse rettighetene er det kun retten som kan fradømme dem eller at de frasier seg rettighetene.
- Styrking og reorganisering av dagens familievern.
 - Myndighet til å innkalle den annen forelder til møte, til å megle, til å undersøke saken og til å treffe bindende avgjørelser i saker om hindring av samvær innenfor rammen av gjeldende dom eller avtale.

- Kurs og veiledning må kunne pålegges foreldrene ved konflikt eller mangel i omsorgsevne og foreldrekompetanse.
- Myndighet til å sette inn tiltak der en eller begge foreldre utøver selvtekt.
- Klare retningslinjer for når de skal anmelde grove brudd på samværsretten (og bostedsmyndighet) til politiet.
- Enhver avtale om bosted og samvær inngått ved familievernkontor skal gis tvangskraft.
 - Meklingsmøtene har som mål å lede frem til en avtale. Det er derfor allerede i dag slik at de fleste foreldre som går fra hverandre inngår avtaler ved familievernkontor, med kvalifisert bistand, og det er ikke noen grunn til at ikke disse avtalene skulle ha tvangskraft, uavhengig av om en eller begge parter ber om det.
- 6 måneder karenstid for foreldre som ikke er enige (gruppe C) med plikt til hyppig mekling i 6 måneder uten mulighet for å flytte barnet ut av sitt vante miljø, om ikke foreldrene er enige om annet. Mulighet for forlengelse hvis familievernet anser det som nødvendig.
- Der foreldrene er enige og samarbeider skal det kunne inngås avtale og man trenger ikke å forholde seg til 6 måneders karantenetid.
- Foreldrene må delta i kurs og veiledning som familievernkontorene finner formålstjenlig.

Kapittel 15. Barnelovens regler om saksbehandling i foreldretvister.

Som i kapittel 14 velger MannsForum av kapasitetshensyn å velge ut de temaer vi mener er de mest sentrale og fokusere på disse. Temaet er som i kapittel 14 i all hovedsak relatert til hvordan behandle konflikten og involvering av familievernet.

Barnets beste.

I tillegg til temaet om involvering av familievernet er barnets beste så sentralt at dette også må inkluderes. "Barnets beste" er et begrep som brukes aktivt i barneloven. Begrepet blir også fremhevet i NOU'en. Samtidig eksisterer det per i dag ingen retningslinjer på hva som faktisk er barnets beste. Barnets beste fremstår til tider som et utslitt begrep. Mangelen på en tydelig definisjon av begrepet resulterer i subjektiv bruk med stort sprik i innhold og uten en reell analyse av det enkelte barnets beste. Det savnes gjerne bredde, dybde og langsiktige perspektiver og vurderingene bærer ofte preg av personlige preferanser hos den som vurderer barnets beste.

Utvalget evaluerer dagens mangel på definering av barnets beste, og lander på en konklusjon om at dagens mangel på definisjon eller føringer skal videreføres.

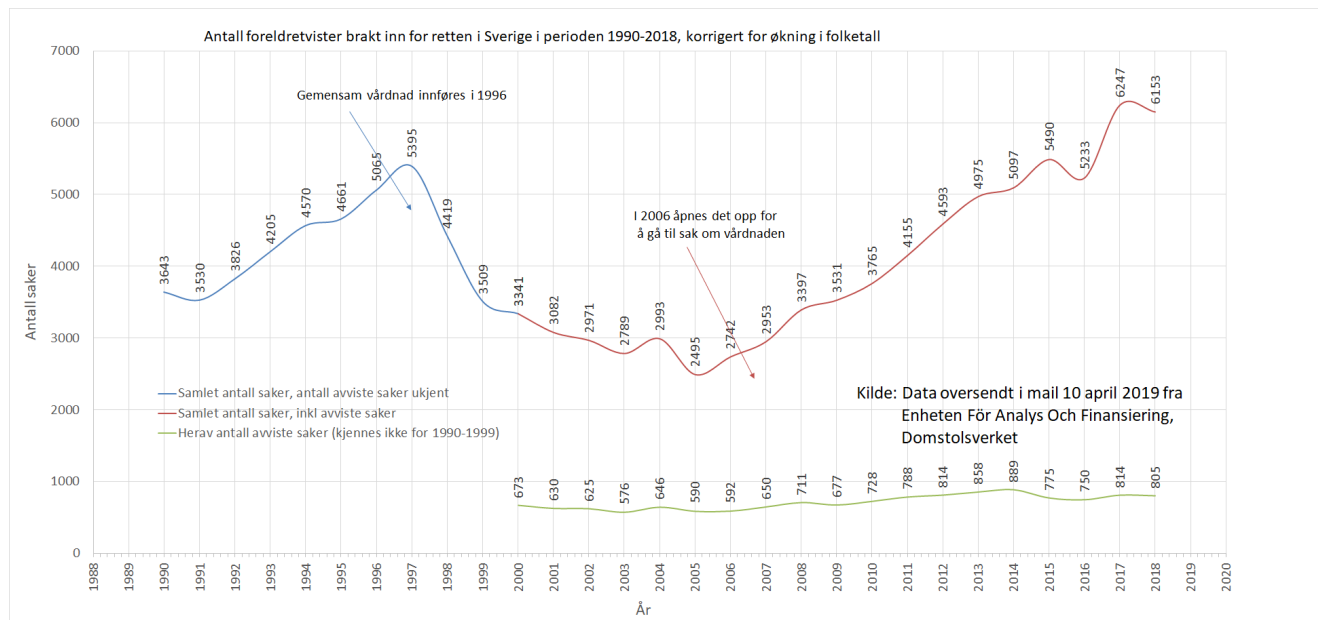
Før man velger å videreføre "Barnets beste" som det absolutt styrende i valget vedrørende barnets fremtid er det verdt å merke seg konklusjonen i doktoravhandlingen til psykolog Peder Kjøs hvor han analyserte 8 meglingsforløp (Obligatorisk foreldremekling i høykonfliktsaker, En kvalitativ studie, Peder Kjøs November 2016, Psykologisk Institutt Universitetet i Oslo) hvor konklusjonen var følgende

Vår analyse viser at begrepet "barnets beste" ved sin uklarhet innbyr til en konkurranse mellom foreldrene om posisjonen som den som best ivaretar dette idealet. Foreldrene endrer ikke i noe tilfelle mening om hvordan "barnets beste" helst bør ivaretas. I stedet for å forene foreldrene om en felles interesse fører diskusjonene til en større avstand mellom foreldrene, ettersom den enes posisjonering som best egnet til å ivareta "barnets beste" nødvendigvis innebærer en krenkelse av den andre. Ingen forelder kan godta posisjonen som den som er mindre opptatt av "barnets beste". De mest relevante strategiene i diskusjonen om barnets beste er å vise til egne prestasjoner og kvalifikasjoner, som å ha prioritert omsorgen høyt, og å ha barnefaglig innsikt eller særlige personlige fortrinn. Mekleren betraktes som en potensiell ressurs i diskusjonen, og forsøkes trukket inn som autoritet av den ene eller begge foreldrene. Vår konklusjon er at begrepet "barnets beste" snarere virket konfliktdrivende enn samlende i disse 8 sakene, til tross for at utvalget besto av saker der det ble inngått skriftlige avtaler.

Å legge ytterligere vekt på barnets beste uten å definere begrepet tydeligere enn i dag, synes derfor å være en farlig vei å gå, med tanke på at foreldrekonflikt er skadelig for barn.

Utfordringen er så hvordan kan vi få redusert konflikt: Jo den beste måten er at partene har realistiske forventninger til hva man kan oppnå. Derved står partene nærmere hverandre når forhandlingene begynner, og det bør være enklere å oppnå en felles forståelse fordi begge parter skal flytte sitt standpunkt mindre. Det synes derfor som en farlig vei å gå å fjerne legaldefinisjonen på vanlig samvær og stå helt uten en pekepinn.

I 1996 innførte Sverige “gemensam vårdnad” (tilsvarer foreldreansvaret) som standard ved samlivsbrudd og i 2006 ble det åpnet opp for at man likevel kunne gå til sak om foreldreansvaret. Den første endring førte til en drastisk reduksjon i antall saker for retten, men det at man åpnet opp for konflikt på nytt førte til en ny økning, se figur under

Barnets rett til å bli hørt.

Barnets rett til å bli hørt blir grundig drøftet av barnelovutvalget i kapittel 15. Utvalget er enige om at barnets rett til å bli hørt skal styrkes. Samtidig er det dissens rundt temaet aldersgrenser og hvor absolutte disse skal være. Utvalget lander på at det bør være en nedre grense samtidig som dagens føringer på i hvor stor grad man skal lyttes til ved passerte 12 år blir foreslått fjernet.

MannsForum har forståelse for at dette er et område med store usikkerheter på hva som eventuelt er det beste for barnet i denne sammenheng. Spesielt gjelder dette i saker der barn har blitt hindret kontakt med en av sine foreldre over tid ved utøvelse av samværssabotasje. MannsForum erfarer at barnet i slike saker svært ofte blir utsatt for en belastende påvirkning fra den forelder som utøver samværssabotasjen.

Dette er momenter som er lite drøftet av utvalget i sine vurderinger relatert til barnets rett til å bli hørt. Om dette er momenter som blir oversett i samtaler med barn der foreldrekonflikten inkluderer utøvelse av samværssabotasje er det betydelig risiko for at barnet blir boende hos den av foreldrene som er den minst egnede omsorgspersonen.

En ny barnelov trenger føringer på hvordan en skal være våken for denne type dynamikk slik at det blir mer sannsynlig at denne type skadelig adferd identifiseres og blir gitt konsekvenser.

Familievernets handlerom.

NOU 1977:35 side 63 omtaler nok så fritt at selvtekt blir premiært og henviser til Rt 1964 s 315 og Rt 1968 s. 368. MannsForum mener dagens uklare lovverk og rettsinstansenes lave terskel for bruk av "status quo" argumentet stadig er med på å premiere nettopp selvtekt og at dette bidrar til den stadige økningen vi ser i antall saker som blir behandlet i rettssystemet.

Det er årlig rundt 2500–til 2700 saker som behandles i retten i Norge. Ut fra forespørsler gjort inn mot domstoladministrasjonen så inngås det rettsforlik i 60 til 70 % av sakene. Dette mener vi er en klar indikator på at disse sakene burde ha vært løst på familievernet fremfor i retten. Dette for å løse sakene tidligere før konfliktnivået eskalerer med mindre påkjenninger på barna og lavere kostnadsnivå for samfunnet som resultat.

Ser vi på statistikk og forskning som viser økningen i saker som behandles i rettssystemet og den stadig økende andelen barn og unge voksne med utfordringer, så er det mye som tyder på at dagens system er foreldet med tanke på å løse foreldrekonflikter der konfliktnivået er høyt. I dag kan en part tilnærmet fritt utøve selvtekt gjennom for eksempel samværs sabotasje eller flytting med barnet. Vi ser at dagens uklare regelverk gir rom for at offentlige etater tar seg friheter (forvaltningsskjønn i saker), forfordeler den ene forelder, legger den ene forelderens utsagn til grunn i videre saksbehandling uten at den andre blir gitt kontradiksjon.

Ofte medfører dette at den ene forelder får beslutningsmyndighet alene, økonomiske fordeler og makt og kontroll over den andre forelder. Status som aleneforelder (enslig forsørger) gir i dag i tillegg til beslutningsmyndighet alene, en rekke økonomiske fordeler i form av bidrag og støtteordninger. Som nevnt i andre kapitler mener MannsForum begrepet enslig forsørger burde fjernes der barnet har to foreldre som begge bidrar til barnets forsørgelse og oppvekst.

Når den ene forelder først har posisjonert seg som beskrevet over er håndtering av konflikten videre ofte svært utfordrende. Dette gjør meklingsprosessen og rettsprosessene vanskelige og tunge. Spesielt for familievernet som med dagens lovverk ikke har noen myndighet. Uten et klart utgangspunkt i loven og uten klare føringer blir det også vanskelig for saksbehandlere hos familievernkontorene å ha tyngde bak sine argumenter i en meklingsprosess. Med et klart utgangspunkt i loven med klare føringer ville meklere i større grad argumentere for et sannsynlig utfall ved å gå til retten for å forsøke å få foreldrene til å komme frem til en avtale, som uansett trolig vil bli det endelige resultatet uansett. Vi ser også at selv med en gyldig dom fra retten, så blir denne i mange tilfeller tilsidesatt av andre etater som for eksempel NAV. En svært uheldig praksis som undergraver tilliten til dagens rettssystem og som øker konflikten ytterligere med de belastninger dette påfører barna.

Barnevernets involvering i foreldrekonflikter:

Dagens praksis i barnevernet er gitt i føringer i veilederen "Forholdet mellom barnevernloven og barneloven":

<https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/bld/skjema/bua/rapportering20barnevern/veileder/forholdet.mellom.barneloven.og.barnevernloven.pdf>.

Her blir det blant annet skrevet følgende på side 6:

“Barneverntjenesten har imidlertid ikke myndighet til å flytte barnet mellom foreldrene, fastsette eller stoppe samværsordninger, selv om de mener dette ville være til barnets beste. Det kan gjøre ansatte i barneverntjenesten usikre på hvordan de skal håndtere slike saker, og de kan derfor vegre seg mot å involvere seg”.

Resultatet er da ofte at barnevernet overfører saken til familievern. Når familievern mangler myndighet har vi i realiteten en rettsløs tilstand der den ene forelderen kan ta seg til rette med selvtekt uten at involvert instans i dette stadiet har noen sanksjoner de kan benytte.

Dette medfører at den ene forelderen da kan utøve selvtekt og posisjonere seg i saken før rettsprosessen starter uten nevneverdig risiko for at dette får konsekvenser. Snarere tvert om, så opplever ofte den som utøver selvtekt å bli belønnet på grunn av rettens lave terskel for å benytte argumentet med status quo. Resultatet er at saken i prinsippet allerede er avgjort før retten tar stilling. Dette medfører at barnet/a blir stående i en skadelig dynamikk og at retten oftere ender på en avgjørelse som ikke er til barnets beste..

Mannsforums erfaringer etter samtaler med familievern er at de i større grad lykkes i saker hvor partene ikke har flyttet fra felles adresse. Det er derfor etter Mannsforum sin mening viktig med tidlig intervensjon. Konfliktperspektivet blir dempet, graden av økonomiske fordeler er ikke fremkommet ennå. Vikarierende motiver har lite tyngde og anseelsen som aleneforelder eller offer har ikke fått befestet seg. Det kan og i mange tilfeller være behov for å få hjelp med egne emosjoner, sorgprosesser og kunnskap jmf boken Fortsatt Foreldre.

Familievern vs meklingsinstituttet.

Mannsforum registrer og en motstand i familievern til å endre meklings innhold og prosedyrer. Mannsforum kan se at en del av argumentasjonen er viktige å ivareta, men det må gå et klart skille mellom voksnes meklings og vikarierende motiver hvor barn kan bli skadelidende. Vi mener at familievern må graderes i to nivåer. bestående av meklingsinstituttet og Familievern. Det kan være at en i fremtiden må skille disse i fra hverandre. Mannsforum observerer at familievern ønsker å komme tidlig inn i sakene og at familievern er innovative og har ønske om å hjelpe og veilede/ kurse. Mannsforum ser derfor et stort potensiale i å videreutvikle familievern samt å gi dem tidsbegrenset myndighet i saker innen familieretten. Dette for å holde saken unna rettsapparatet og på et så lavt konfliktnivå som mulig. Tidsbegrenset myndighet i 6 måneder, Med rett til å pålegge samværsordninger, pålegge veiledning og kurs samt iverksette sakkyndig utredning.

Differensiert inntak til mekling.

Dagens familievern har i dag Differensiert inntak til mekling. Beskrivelse av differensiert mekling kan innhentes fra Bufdir som pdf-fil, da denne ikke er offentlig tilgjengelig.

Ut fra inntakssamtaler(screening) gis det et bedre tilpasset tilbud med differensiert innhold. Det differensierte tilbud legger vekt på meklerens faglige skjønn, slik at tilbudet som gis fortløpende tilpasses familiens behov. Noe som etter Mannsforum sitt syn gir for stort rom for subjektive håndteringer, forutinntatthet og floskler. Dette er ut fra konkrete tilbakemeldinger fra våre medlemmer. Derfor mener mannsforum at det må en sterkere føring til fra statens side i konflikt sakene jmf veiledningsheftet om samværsvegring.

A-meklinger

Bruddmekling, nylig brudd · Stort sett enige om foreldreansvar, bosted, samvær og barnas framtid · Foreldresamarbeidet fungerer · Tillit til hverandre som foreldre.

Kategori B

B-meklinger · Bruddmekling, nylig brudd · Noe uenige om foreldreansvar, bosted, samvær og barnas fremtid · Konflikten har vart i en kortere tid · Noe utfordringer i foreldresamarbeidet · Har ikke tenkt å ta saken til retten

Kategori c

Foreldrene har et høyt konfliktnivå som har vart over tid og familien preges av dette. Foreldrene har gjerne lite eller negativ kommunikasjon seg imellom, lite tillit til hverandre, og utfordrende samarbeid. Noen har vansker med å møte hverandre og å være i samme rom som den andre forelderen. De har ofte ingen felles bestilling til meklingen og lite håp om at mekling vil kunne bidra til bedring av deres situasjon. De kan være utfordrende å motivere for mekling. Kjennetegn: · Oftest foreldretvist innen mekling · Uenig om foreldreansvar, bosted, samvær og barnas fremtid · Utfordrende foreldresamarbeid · Liten tillit til hverandre · Langvarig, fastlåst konflikt · Vurderer saken til retten. Prosessmekling tilbys foreldre i C-meklinger. Målet er å tilrettelegge for en prosess som går over tid, hvor fokuset er å dempe foreldrekonflikt og bedre foreldreferdigheter.

Kategori C + Risiko

Saker hvor mekler er bekymret for at barnet er utsatt for alvorlig omsorgssvikt. Typiske risikosaker. Påstander om rusmisbruk, vold eller alvorlig psykisk lidelse hos en eller begge av foreldrene.

Differensiert mekling.

Det er ulike syn på differensiert inntak til mekling eller differensiert mekling. Dette må avklares og formaliseres. Slik at foreldrene får likelydende tiltak rundt om i landet. Mannsforum får tilbakemelding fra medlemmene om store avvik mellom familievernkontorene.

Mannsforum sitt syn på differensiert mekling og ønsker om differensierte tiltak.

Kategori A

Foreldrene er i stor grad enige og ivaretar hverandre med respekt og forståelse, Disse kan sendes til advokater slik som de som i dag har godkjenning som meklere, hvor de kan få hjelp til formelle dokumenter og avtaler. Minste inngripende prinsipp.

Kategori B

Denne gruppen gis samtaler som i dagens system med opptil 6 timer hvor målet skal være å skape forståelsen som i kategori A har for hverandre. Herunder bør det også gis tilbud om kurs og individuelle samtaler. Hvis en oppnår målet med veiledningene, kursene og samtalene så kan disse kan ved enighet sendes til advokater lik gruppe A. Det bør og påpekes at disse står i fare for å havne under kategori C, hvor familievernet har tidsbegrenset myndighet til å pålegge kurs, veiledning og andre adekvate tiltak., herunder fastsette samværsordninger og plikt til å rapportere brudd på avtaler til familievernkontoret.

Mannsforum mener at denne tilnærmingen ivaretar det minste inngripende prinsipp, samtidig som vi får satt fremtidige skadevirkninger for barna i fokus. Dette vil og bidra til å heve forståelsen og kunnskapen i samfunnet generelt rundt verdien av to foreldre i barnets liv.

Kategori C

De som havner i denne kategorien tas inn til individuell screening nivå 2 (se avsnitt om screening) Ut fra resultatene må det nedsettes *et tverrfaglig og tverrsektorielt samarbeidssteam i form av en ansvarsgruppe rundt familien*. *Det må gjøres en dypere analyse og utredning av familien.*

Denne gruppen er den mest komplekse gruppen og her må familievernets gis myndighet til å intervenere og iverksette tiltak. Dette for å unngå potensielle skadevirkninger som kan oppstå av en slik dysfunksjonell dynamikk. Her må Familievernet ha tilstrekkelig myndighet og bruke virkemidler som er adekvat for å dempe dynamikken i konflikten. (se under tidsbegrenset myndighet til Familievernet). Samtidig som barna blir skjermet, ivaretatt og får trygge rammer.

Familievernet bør og ha muligheter til å bruke spesialister til utredningsoppgaver dersom de ser behov for dette. Herunder kommer også sakkyndig utredning som bør utføres på dette stadiet i konflikten. Sakkyndiges mandat bør standardiseres på et overordnet plan, hvor foreldrenes omsorgsevne og foreldrekompetanse skal holdes opp mot hverandre og ikke mot den ideelle forelder. Dette da barnet ikke kjenner annet enn sine foreldre. Utredningen kan og inneholde personlighetsforhold, dersom dette kan være innvirkende på fremtidige tiltak. Formålet med utredningen må være å iverksette tiltak som styrker de foreldrene som er svake, avdekke behov for kunnskapsheving, veiledningsbehov og kursing. Målet for dette arbeidet er å utrede saken slik at samfunnet kan iverksette de nødvendige tiltak som skal kunne gi barnet to fremtidige likeverdige hjem, hvor forelderne ser barnet sitt og ivaretar barnet behov i fellesskap.

Dersom en ikke kommer frem til et slikt mål må saken til retten for avgjørelse.

Kategori C +risiko

Risikofaktorene som fremkommer under innledende kartlegging må omgående oversendes til utredning av politi, barnevern , Bup eller andre instanser ut fra om det er vold, overgrep, psykiske eller somatiske forhold. Dette gjelder også spesielt ved opphold på krisesenter, hvor familievernet må komme tidlig inn i saken for å få utført sitt screeningsarbeide.

Screening. Noe av spørsmålen som i dag blir brukt i screeningen i dag.:

1. Hvilken lov er meklingen begjært etter?
2. Har dere uenigheter om bosted, samvær og foreldreansvar?
3. Opplever du utfordringer og konflikt i foreldresamarbeidet nå?
4. Hvor lenge er det siden disse utfordringene oppsto?
5. Stoler du på den andre forelder som forelder?
6. Har dere tidligere vært i retten med barnefordelingssak?
7. Et spørsmål som stilles til alle: Har du eller den andre forelder problemer knyttet til rus eller vold?
 - a. Er problemet med rus eller vold erkjent av den det gjelder, og blir det tatt hensyn til i planleggingen av bosted og samvær for barnet?

Vi i Mannsforum ser at denne listen er tynn på flere områder og ønsker gjerne å bidra i å videreutvikle screenings spørsmålene.

Denne screeningen vil dele foreldrene inn i ovennevnte grupper. Hvor tiltakene til gruppe A og B kan iverksettes. Gruppen C og C+risiko bør overføres til Screening nivå 2 som vi beskriver under.

Screening nivå 2

Samtale screening med personlig møte og dybdeintervjuer, Gjerne med begge inne til samtale innenfor samme tidsrammer og med hver sin terapaut. Forsøke å avdekke stor vikarierende motiv eventuelle personlige utfordringer knyttet til foreldrerollen, foreldrekompetansen Respekt for barnets rett til begge foreldre og andre bakenforliggende årsaker.

Det er viktig å se på tidslinjene og historiene men samtidig har et klart fremtidsrettede mål om å løse utfordringene. Terapeutene bør kurses på å kunne ivareta kontradiksjon og avdekke manipulativ adferd. Hvis det i slike saker avdekkes kriminelle handlinger må saken direkte overføres til politi og barnevern. Dette for vurdering og avklaring av roller og myndighet, herunder involvering av sakkyndig.

Virkemidlene bør omfatte:

Bostedsordning, pålegg om kurs, veiledning oppfølging og involvering av f eks helsesøster, skole, barnehage, fritidsaktiviteter og andre ved behov. Rett til å gjennomføre sakkyndig utredning og vurderinger. Herunder avdekke personlige utfordringer hos foreldrene.

Ved alvorlige saker med påvist vold, rus, misbruk eller liknende skal saken rett til rettsbehandling.

Herunder hører og saker som omfatter plutselig samværsvegring og samværs sabotasje

Det innføres en plikt til å iverksette tvangstiltak, herunder dagbøter og anmeldelser. Dette må familievernet eller det offentlige ta seg av, dette for å dempe eskalerende konflikt og pålegge foreldrene rettsbehandling.

Dokumentasjonskravet til familievernet i kategori b, c, c+ risiko bør være på lik linje med journalføring innen helsevesenet.

Familievernets virkemidler må være tidsbegrenset i 6 måneder, men kan eventuelt i særlige tilfeller utvides til 12 hvis formålstjenlig.

Evaluerer av prosessene.

Vi har i dag god statistikk over saker som havner i retten. Denne statistikken vil i fremtiden si mye om effekten av endringen som iverksettes. Det vil være en klar indikator på familievernets suksess.

Statistikk og tilbakemeldinger fra familievernet og brukergrupper bør fremlegges årlig som en løpende evalueringsprosess for å til enhver tid kunne fange opp samfunnsendringer og uheldige utfall.

MANNSFORUM MENER AT:

- Det bør lages en overordnet definisjon av barnets beste med åpning for individuelle forhold hvor det bør gis lite rom for subjektiv håndtering av begrepet. Definisjonen bør baseres på oppdatert forskning som beskriver hvilke alternativer som er best for barn flest når foreldrene ikke bor sammen eller etterhvert velger å gå fra hverandre.
- I perspektivene rundt at barnet skal høres må det inkluderes føringer relatert til behandling av barn ved mistanke om påvirkning og fiendtliggjøring.

- Samværssabotasje og foreldrefiendtliggjøring er omsorgssvikt og skal behandles deretter. Ved mistanke om dette må barnevernet ha plikt til å undersøke saken og om nødvendig ha myndighet til å flytte barnet fra den skadelige forelder til den andre.
- Familievernet må bli gitt større myndighet enn i dag om familievernet effektivt skal kunne benyttes for tidligere og raskere løsning av konflikter. Denne myndighet må tidsmessig begrenses.
- Det må utarbeides gode screeningprosedyrer hos familievernet med kategorisering av foreldrene slik at konflikten behandles i henhold til graden av konflikt.
- Se også forøvrig punkter i kapittel 14.

Kapittel 16. Særlig om saker med tilknytning til utlandet.

Det er uheldig at flytting innenlands og utenlands foreslås lagt til samme paragraf.

Flytting til utlandet har siden loven ble vedtatt vært noe som krever samtykke av begge foreldre med foreldreansvar.

Dessverre har dette de senere årene blitt ganske utvannet. Først ved utvikling av en praksis med at den ene forelderen ble fratatt foreldreansvaret for å kunne åpne for flytting mot den andre forelderens vilje. Deretter ble det i 2015 åpnet for at retten kunne idømme flytting, men uten at den andre forelderen mistet foreldreansvaret.

Dette har hatt den uheldige normative virkningen at flytting til utlandet ikke sees på som noe mer alvorlig enn det å flytte innenlands.

Ved å åpne for rettslig behandling av dette spørsmålet normaliseres slike ambisjoner, og dermed også usikkerheten hos foreldre med en partner som har tilknytning til utlandet. Det ironiske i dette er at terskelen for å flytte innenlands blir hevet samtidig som den senkes for utenlandsflytting.

Å bare uten videre innføre slik rettslig behandling i disse spørsmålene, som erstatning for foreldrenes suverenitet, vil være i strid med EMK.

Det er en god grunn til at dette ikke har vært omfattet av offentlig avgjørelse. Det bør være svært sterke grunner for at offentlige myndigheter overstyrer i dette spørsmålet.

For å tydeliggjøre dette, så må man forstå forskjellen mellom å ha utenlandsflytting som et fremhevet mulig stridsspørsmål og det at det må være en enstemmig avgjørelse. Det som har vært feil tidligere er at endel dommer har fradømt foreldreansvaret utelukkende for å gi den andre forelderen rett til å flytte mot den andres vilje.

Spørsmålet mange har stilt seg er om den økende praksisen med å frata foreldre foreldreansvaret for å fasilitere flytting til utlandet (før lovendringen i 2015) har vært legitim? Har det vært alvorlige nok forhold i disse sakene til å forsvare at staten griper inn i den private bestemmelsesretten? Barnets beste er ikke per definisjon bedre ivaretatt av det offentlige enn av foreldrene selv. Bare når foreldrene selv ønsker en ekstern avgjørelse, eller når det foreligger særdeles alvorlige forhold kan det forsvares at offentlige myndigheter griper inn i foreldrenes rett til å ta slike avgjørelser på vegne av barnet selv. Dette må også gjelde i spørsmål der det foreligger en eksisterende ordning, som bare kan endres ved enighet mellom foreldrene.

Det er forståelig at man søker å slutte med praksisen som går ut på å fradømme den ene forelderen foreldreansvaret for å muliggjøre flytting, der eneste begrunnelse er nettopp flyttespørsmålet. Men å omgjøre spørsmålet om utenlandsflytting fra noe foreldrene har vetorett på til et åpent tvistespørsmål, og å tilrettelegge for slike behandlinger som noe normalt, er å undergrave foreldrenes selvbestemmelsesrett. Som i samlivet bør en beslutning om flytting med barnet kreve enighet. Det er ikke noen større grunn til at det offentlige skal gripe inn i reorganiserte familier enn i intate kjernefamilier.

La oss for argumentasjonens skyld anta at de dommene som foreligger om å frata foreldreansvaret på grunn av nekt av utenlandsflytting har vært legitime. Er det ikke da naturlig å anta at det foreligger så pass alvorlige forhold mellom foreldrene at det er uforenelig med fortsatt å ha felles foreldreansvar uansett?

Og om man idømmer utenlandsflytting, så vil det være det aktuelle landets lover som gjelder, slik at verdien av felles foreldreansvar ofte blir betydelig redusert uansett.

Retten til familieliv, retten til omsorg fra foreldrene med foreldreansvar, samværsrett og tilsvarende rettigheter knyttet til kontakten med foreldrene undergraves dersom det idømmes utenlandsflytting. For de fleste vil det å bli idømt utenlandsflytting derfor være omtrent like inngripende som det at den ene forelder blir fradømt foreldreansvaret.

Hovedansvaret for retten må være å forsvare foreldrenes selvbestemmelsesrett på dette området, og ikke minst barnets rett til å ha tilgang til begge foreldrene. Det må normalt bety at endring av bostedsland er noe som kun kan skje dersom begge foreldrene er enige.

Det å åpne for domstolsbehandling av dette spørsmålet som en normalsituasjon, slik det ble gjort i 2015, var feil og bør reverseres. Å åpne for at flytting innenlands og utenlands behandles i samme lovparagraf vil ytterligere bevege lovgivning og rettspraksis bort fra det å beskytte foreldrenes suverenitet og normalisere det å ta fra barnet den ene forelder. I 2015 ble det vedtatt en straffelov som skjerpet straffereaksjoner ved ulovlig bortføring til utlandet. Dette fordi det å flytte til utlandet med barnet ansees som langt mer alvorlig enn tilsvarende innenlands. Å normalisere utenlandsflytting, som i de fleste tilfeller vil være like inngripende om det skjer i lovlige former, vil ikke harmonere med denne straffeskjerpelsen og med folks rettsoppfatning.

MANNSFORUM MENER AT:

- Både det å bruke fradømming av foreldreansvaret som virkemiddel, og innblanding i foreldrenes selvbestemmelsesrett er i strid med EMK.
- Terskelen for å bruke fradømming av foreldreansvar som virkemiddel må være betydelig høyere enn det vi ser er tilfelle i dag, og kriterier angående dette må være betydelig klarere enn de er i dag.

Kapittel 17. Aldersgrenser.

Det er både i Norge og i de nordiske landene det er naturlig å sammenligne seg med, praktisert aldersgrenser. De er nokså harmonisert rundt 12 år, 15/16 år og 18 år. Det at barn har rett til å bli hørt fra de er 7 år, er inkludert i blant annet barnehageloven, men blir ofte opplevd som en svak rettighet til barn under 12 år.

Det kan være en fordel å harmonisere de ulike aldersgrensene mellom de ulike lovene. Vi ser at det er "hull" mellom de, for eksempel barnevernloven/helselovgivningen og innmelding i forening/trossamfunn.

18 års aldersgrense

Det er en relativt stor enighet om at myndighetsalder er 18 år og der barnet får full selvbestemmelsesrett. Da opphører også foreldreansvaret og den myndige personen får samtidig mange plikter. Det er i den sammenheng motstridende at en forelder (eller begge foreldre hvis den myndige personen ønsker det) må bære det økonomiske ansvaret så lenge videregående opplæring gjennomføres, uten å ha noen form for medbestemmelsesrett. Denne økonomiske forpliktelsen for en myndig person bør stoppe ved 18 år eller det gis forelderen medbestemmelsesrett i perioden vedkommende har denne rettigheten.

16 års aldersgrense

Om aldersgrensen på 16 bør reduseres til 15 eller ikke, vil ikke være avgjørende. Men det kan være fordel å harmonisere dette med de nordiske landene og mellom de ulike lovene. Det vil også være en fordel at aldersgrensen er relatert til den enkelte lov den skal regulere. Dette vil også gi en mer forutsigbar forståelse for alle som skal sette seg inn i lov om barn og foreldre. Selvbestemmelsesrett bør fortsatt ligge på avgjørelser som har innvirkning på kort sikt og kan reverseres uten større konsekvenser ved fylte 18 år.

12 års aldersgrense

Ved 12 års alder skal barnets mening tillegges stor vekt og det får medbestemmelsesrett. Det er stor variasjon på barns modenhet. Dette får for liten vekt i dag og blir ikke fanget opp av forvaltningen. Det er ikke slik at barns mening er likeverdig med barnets beste. Dette gjelder også barn over 15/16 år. Barn har behov for trygge rammer og grensesetting. Her bør man skille på når barnets mening skal tillegges stor vekt og ikke. Dette gjelder spesielt i avgjørelser som kan og vil få store følger for barnet i mange år fremover og i tidlig voksent liv. Her vil det helt klart være positivt at barna og foreldrene har delt samtykkekompetanse frem til 15/16 års alder. Dette vil ivareta også foreldrenes plikt til å yte adekvat omsorg og sikre dem mot uforutsette økonomiske forpliktelser.

I tilfeller der det er høyt konfliktnivå i familier, spesielt ved samlivsbrudd, bør barns mening brukes med varsomhet. Det er både på grunn av konflikten i seg selv slik at barnet ikke vil søke lojalitet til den ene forelderen og at barn kan brukes som middel i konflikten. Det er et samfunnsproblem at det gis økonomiske incentiver som premierer samværs sabotasje og at årsaker til samværs vegring gjennom foreldre fremmedgjøring ikke avdekkes. Da er det ofte at barnet tiltrekkes den ene forelderen og at det oppfattes som barnets mening. Når dette får for stor vekt ved fylte 12 år, kan foreldre allerede fra barnets tidlige alder påvirke barna negativt som en del av konflikten. Dette vil ofte også gjelde for barn mellom 16–18 år.

Barns medbestemmelsesrett bør tilpasses til en mer moderne livsstil der blant annet sosiale medier har fra 13 årsalderen stor innvirkning på barnas dagligliv. Det gjelder publisering av både bilder/film, nettovergrep og mobbing på nett. Her bør foreldre gis et større ansvar og mulighet til gripe inn, sett opp imot barnets privatliv men også barns samtykkerett før foreldre deler bilder/film som kan bli liggende offentlig i mange år etter at de blir myndige.

7 års aldersgrense

Fra barnet er fylt 7 år og frem til 12 år, er det hovedsakelig foreldrenes hovedansvar å yte adekvat omsorg. Barn under 12 år vil bli stort sett ivaretatt i andre lover når det gjelder å bli hørt. Barn under 12 år har større behov for å bli ivaretatt, av foreldre, barnehage, skole, helsevesen etc. enn å bli involvert i avgjørelser som er de voksnes ansvar, som er forent i barneloven.

Barns medbestemmelsesrett og hvordan kvalitetssikre barns meninger

Det som må styrkes er barnas rettigheter til å bli hørt i forvaltningen (når den kobles inn) gjennom å få oppnevnt advokat som ivaretar deres rettssikkerhet og kan snakkes deres sak gjennom den lovgivning som til enhver tid gjelder. I dag blir de ikke det. Barnevernet opererer under lite tilsyn (en rekke domfellelser i EMD som ytterste konsekvens) og Familievernet har liten eller ingen myndighet og baserer seg på frivillighet, der barnet ikke blir hørt hvis den ene eller begge foreldre ikke samtykker. Det begås mange lovbrudd som kan få alvorlige konsekvenser for barna, både på kort og lang sikt. Dette gjelder i alle aldersgrupper. Barnas mening på kvalitetssikres der det er høy konflikt og det er fare for at den ene forelderen kan ha påvirket barnet.

Utvalgets delte meninger

Deler at utvalget mener at i noen tilfeller skal det ikke være aldersgrenser. Det kan gi uforutsigbarhet i forhold når aldersgrenser inntreffer og ikke. For å sikre at barn i ulike aldre blir hørt og at de får medbestemmelsesrett, så kan det være lurt slik utvalget konkluderer å ikke endre noen aldersgrenser i noen særlover. Men det er viktig at loven tydeliggjør at barnets mening ikke nødvendigvis er barnets reelle mening, før den er kvalitetssikret mot f.eks. foreldre fremmedgjøring ved samværsvegring.

MANNSFORUM MENER AT:

- Aldersgrenser opprettholdes slik de er i dag, gjerne harmoniseres med andre lover og nordiske forhold.
- Når barn har medbestemmelsesrett så må barnets mening kvalitetssikres slik at man unngår at barnet har blitt negativt påvirket av den ene forelderen, spesielt der det er høy konflikt. Se film av Jartrud Sofie Frafjord der hun forklarer samtaler med barn bør utføres og hva man bør se etter;
<https://www.youtube.com/watch?v=WLvOpOWqws&t=1791s>
- Barn sin rettssikkerhet må ivaretas bedre enn i dag der de skal høres og har medbestemmelsesrett i kontakt med forvaltningen, spesielt i barnefordelingssaker og ved bekymringsmeldinger til barnevernet.
Se også brosjyre fra BufDir om samværsvegring som bør innføres i forvaltningen der barn skal høres og de har medbestemmelsesrett.
- Innføring av delt samtykkekompetanse i større grad på vedvarende inngripende avgjørelser i barns sitt tidlige voksne liv og der det kan få store konsekvenser for den ene eller begge foreldrene.

- Spørre barn må begrenses til de som virkelig har kompetanse på dette området. Veiledning /føringer på hva som er riktig fremgangsmåte for samtaler med barn slik at man ikke legger føringer på deres meninger (Nøytral tilnærming til utspørring av barna).

Kapittel 18. Tilliggende lovverk og deres påvirkning av barneloven

MannsForum har valgt et eget kapittel hvor vi drøfter tilliggende lovverk og deres påvirkning av barneloven. Vi ser at mange tilliggende lover har sterk påvirkning av barneloven. Det er hovedsakelig to måter disse får betydning.

1. Ved at barneloven blir overflødig fordi det som naturlig reguleres av barneloven blir dekket av tilliggende lovgivning.
2. Ved at avgjørelser i tilliggende lover påvirker valg av bosted.

I forhold til sistnevnte, så er andelen uten avklaring av bosted etter barnelovens regler ca 23% ifølge SSB undersøkelsen fra 2012.

Det er etter Mannsforums mening skapt alt for mange bestemmelser i tilliggende lovgivning og rundskriv knyttet til disse. Det betyr at mange av bestemmelsene i barnelovgivningen ikke er demokratisk bestemt, men satt ut til forvaltningen. Det har blitt alt for mange bieffekter utover det som er bestemt av de folkevalgte.

Fast bosted avgjort ved forvaltningsstøttet selvtakt.

Et eksempel kan belyse hvordan tilliggende lovgivning blir avgjørende for valg av bosted. En mor flytter med barnet til en annen kommune mot farens vilje. Men fordi ot.prp 56 sier at det ikke finnes virkemidler for å tilbakeføre barnet, og Straffelovens §261 ikke dekker slik barnebortføring, så forblir barnet boende hos mor. Ihht folketrygdloven får mor status som enslig forsørger, og får overgangsstønad, ekstra barnetrygd, osv... Dette begrunnes av NAV, til tross for folkeregistrert adresse hos far, med at far ikke har gjort krav på noen stønader, og bare mor har tatt aktive skritt, samt at det skal være reel bosituasjon og ikke formell, som legges til grunn for NAVs vurderinger. Dermed har i realiteten NAV avgjort barnets de facto bosted som en skrivebordsavgjørelse, med dokumentasjon bare fra mor.

Ved hjelp av dokumentasjon fra NAV om status som enslig forsørger kan mor dokumentere overfor folkeregisteret at barnet har sin overveiende døgnhvile hos mor. Dermed får hun byttet folkeregistrert adresse på barnet til seg. Med ny folkeregistrert adresse får hun så byttet skole for barnet. Når sak om fast bosted dukker opp, så er barnet i realiteten etablert i nytt miljø, med ny folkeregistrert adresse, ny skole, osv... Hensynet til status quo tilsier derfor at barnet blir boende hos mor, selv om det hadde vært best for barnet å beholde sitt opprinnelige miljø. Dette fordi sakkyndig mener at en ny bytting vil være mer skadelig for barnet enn å beholde det nye bostedet.

Folketrygdloven.

Folketrygdloven har definert sitt eget begrep som sterkt overlapper fast bosted. Nemlig "enslig forsørger".. Dette begrepet brukes uavhengig av om foreldrene har avklart hvor barnet skal bo fast eller ikke. Men det har begrensninger knyttet til begreper i barneloven. Man kan nemlig ikke være enslig forsørger dersom foreldrene har avtalt delt bosted. Dersom NAV skal kunne innvilge slik status før bosted er fastsatt, må de i disse tilfellene reelt sett vurdere om barnet bor fast hos en eller begge foreldrene. Dermed blir NAV i praksis et domsinstans for (de facto) fast bosted.

Barnetrygdloven

Barnetrygdloven er knyttet til barneloven ved at barnetrygd utbetales til den som barnet bor fast hos, jevnfør §2. Rundskrivet til §2 er avfattet slik :

*Foreldre med barn boende fast hos seg, har rett til barnetrygd. Ved vurderingen av hvem barnet bor sammen med, er det **reglene i barneloven kapittel 5 som skal legges til grunn**. Er det avtalt delt bosted for barnet, se kommentarene til [§2](#) tredje ledd.*

Det er imidlertid gjort noen grep for å gjøre det lettere å behandle tildeling av barnetrygd.

*Hvis barnet ikke bor sammen med begge foreldrene og det ikke er avtalt delt bosted, må det **vurderes konkret i hvert enkelt tilfelle hvem barnet bor fast sammen med**. Et vesentlig holdepunkt vil være hvor barnet er registrert som bosatt i folkeregisteret, men det er ikke det eneste momentet som tillegges vekt i den konkrete vurderingen.*

Legg merke til hvordan denne forskriften legger seg enda nærmere opp mot å være domsinstans mht avgjørelse fast bosted for barnet. De bruker nemlig begrepet “bor fast med”, og nevner også kriteriene som skal legges til grunn. Rundskrivet sier dermed nærmest i klartekst at fast bosted i disse tilfellene skal avgjøres av forvaltningsorganet.

Mannsforum tar sterkt avstand fra at reguleringen knyttet til barnetrygd flyttes fra demokratisk vedtatte lover til rundskriv utgitt av forvaltningen. Det samme gjelder det å ha en skyggeavgjørelse av fast bosted som omgår barnelovens fastsatte fremgangsmåte for dette.

Folkeregisterloven.

Folkeregistrert adresse er, som man kan se i andre tilliggende lover, et viktig kriterium for å vurdere hvem som har (de facto) fast bosted. På samme måte kan folkeregisteret innhente dokumentasjon fra de andre instansene for sin avgjørelse. Det er ofte ganske tynt dokumentasjonsgrunnlag som brukes for å avgjøre endring av adressen.

Opplæringsloven.

I opplæringsloven er det normalt bare folkeregistrert adresse som legges til grunn for å avgjøre skolekrets, og dermed muliggjør bytte av skole i strid med den andre forelderens ønske. Om først skole er byttet, så styrkes status quo argumentet kraftig ved evt sak for retten.

Straffeloven.

Straffelovens §261 burde åpne for straff ved ulovlig barnebortføring. Altså også gjelde i tilfeller foreldrene bor sammen. I så tilfelle vil det kunne bli straffbart både å utføre selvtakt, og å medvirke til dette

Med hilsen på vegne av organisasjonen MannsForum:

Arne Børke, Leder

Christian Jessen, Styremedlem og leder av MannsForums barnelovgruppe

Ole-Petter Olsen, Styremedlem og kamerathjelpskoordinator i MannsForum

Aron Einarsen, Medlem i MannsForums barnelovgruppe

På sidene under følger linker til referanser og vedlegg om bidrag og stønadsordninger.

Vedlegg vedrørende skadelige foreldrekonflikter

Relevant forskning og fagartikler:

Referanser:

Beskrivelse, link.

Link til Meland og Furuholmen sitt første innlegg 2 feb i rett24.no

“Barnelov-NOU’en har mangler som truer barnets beste”

<https://rett24.no/articles/-barnelov-nouen-har-mangler-som-truer-barnets-beste>

Link til Andersland i Rett 24 8 febi rett24.no “ Ny barnelov - Til barnets beste”

<https://rett24.no/articles/ny-barnelov--til-barnets-beste>

Og Melands siste kommentar 15 feb i rett 24.no “Barnelovsutvalget og barnets beste”.

<https://rett24.no/articles/barnelovutvalget-og-barnets-beste>

Jartrud Sofie Frafjord beskriver årsaker til samværsvegring og hvordan samtale med barn

<https://www.youtube.com/watch?v=WLSVopOWqws&t=1791s>

Bufdirs veiledning vedrørende samværsvegring

<https://bestill.bufdir.no/pub/familievern/samvarsvegring>

Norsk forskning, Barnet har behov for kontakt med begge foreldre,

<https://forskning.no/helse-samliv/vil-ha-endring-i-barneloven-etter-ny-studie-viktig-for-barnets-helse-at-far-beholder-kontakten-etter-en-skilsmisse/1607886>

Når barnet skades med de beste hensikter. Artikel i legeforeningens tidsskrift

<https://tidsskriftet.no/2016/09/kommentar-og-debatt/nar-barn-skades-med-de-beste-hensikter>

Utdypende vedlegg til Kapittel 13 vedrørende forsørgelse av barn

Barnelovsutvalget fikk følgende mandat innen forsørgelse av barn

- Vurdering av bidragssystemets utforming og om det stadig er i tråd med samfundsutviklingen
- Forholdet til annet lovarbeid herunder barnevernsloven og NOU 2017: 6 Offentlig støtte til barnefamilie
- Regjeringen vil legge til grunn at barn skal få mulighet til å ha kontakt med begge foreldrene sine, også etter samlivsbrudd. Foreldre har et felles ansvar for at avtalt eller vedtatt samvær skal overholdes. Sabotasje av samvær bør i større grad få økonomiske konsekvenser og eventuelt få konsekvenser for samværsfordelingen. Regjeringen vil utrede forslag til strengere reaksjoner ved samværs sabotasje

MannsForum har vanskelig for å se at utvalget har oppfylt sitt mandat innen disse områder.

Hovedoppgaven til utvalget var å komme med forslag til barnelov som likestiller foreldrene. Dette er ikke oppnådd innen forsørgelse av barn. Som det dokumenteres i dette avsnitt er det økonomisk gunstig å være bostedsforelder. Grunnen til dette er måten utvidet barnetrygd og fordelingen av skattefradraget som enslig forsørger tas inn når bidraget beregnes. Begge tas i regning ved at nettofordelen legges på mottakers inntekt, men en slik økning i inntekt på ca 25.000 vil kun marginalt endre andelen hver av foreldrene skal betale, selv hvis foreldrene har inntekt i den lave enden på 400.000 kr hver. 25.000 kr i årlig tilskudd utgjør omtrent 20–25% av utgiften til et barn, men reduserer bare samværsforelderens utgifter fra 50% av underholdskostnaden til 48,5% noe som svarer til en reduksjon på skarve 100kr mens bostedsforelder får en fordel på mer enn 2000kr pr mnd som følge av stønadene. Det er derfor økonomisk attraktivt å bli bostedsforelder, noe som IKKE oppmuntrer til likestilte foreldre.

Vi vil i den forbindelse igjen nevne at foreldrene etter barneloven skal forsørge barnet etter evne, slik at det i ikke er noe som tilsier at den ene er mer enslig forsørger enn den annen. Enten må begge foreldre eller ingen regnes som enslige forsørger. I ekstrem situasjonen kan bidragspliktige etter dagens regler ende opp med å betale 5/6 -deler av underholdskostnaden uten å bli regnet som enslig forsørger, mens en bostedsforelder som bare betaler 1/6 av underholdskostnaden regnes som enslig forsørger.

MannsForum har undervegs i prosessen kommet med innspill til Barnelovsutvalget om hvordan NAV praktiserer bidragsordningen ved samværs sabotasje, slik at de belønner den bostedsforelder som saboterer samvær. Barnelovsutvalget har ikke nevnt denne situasjon i sin utredning. Etterfølgende har det blitt politisk debatt rundt dette, men forholdet er ikke nevnt i NOU'en selv om utvalget ble gjort oppmerksom på forholdet. Det nevnes i avsnitt 13.8.1 at enkeltpersoner er kommet med innspill til barnelovsutvalget vedr bidragssystemet, men ikke hva de går ut på.

Barnelovsutvalget mener at man bør se på hvordan feiring av barnebursdager, ferier, utespising med barn eventuelt kan tas inn i bidragssystemet. Mannsforum vil påpeke at dette i utgangspunktet er noe begge forelder har på likt nivå, da begge forelder drar på ferie med barnet og ønsker å spise ute. Vedrørende kostnadskrevende fritidsaktiviteter og at det ofte ikke er økonomi til dette så er det MannsForums holdning at dette fra foreldrenes samledes ståsted ikke vil bli bedre ved at dette innregnes. Utfordringen er at to husholdninger samlet sett vil ha høyere utgifter enn en samlet husholdning. Som det kan ses av beregninger nedenfor så er det bidragspliktige som allerede bærer den største forsørgningsbyrde. MannsForum har den oppfattelse at kostnadskrevende fritidsaktiviteter vil være så ulik fordelt så å bruke et sjablongbeløp vil ikke være mulig. Det vil bety at de som ikke har en slik kostnadskrevende aktivitet får for høyt bidrag, mens de som har en slik aktivitet likevel ikke får dekket aktiviteten. Bidrag til en slik aktivitet kan heller legges inn under ordningen for særbidrag, hvis det enkelte barn har spesielle talenter som tilsier at en slik aktivitet er hensiktsmessig.

Størrelse på barnebidraget er bare vurdert på en enkel parameter og det er ved å be SIFO (som i utgangspunktet er de som allerede har levert grunnlaget for underholdskostnaden) om å vurdere om underholdskostnaden avspeiler et korrekt nivå, og utrolig nok så bekrefter SIFO sine egne tall.

Utvalget går slett ikke inn i bidragsmodellen og ser om den bygger opp om likestilt foreldreskap. Mannsforum opplever at et av de store stridspunkter ved samlivsbrudd er samværsfradraget og spesielt overgangen fra klasse 2 til 3 fordi bokostnadene hos samværsforelder innregnes ved overgang til klasse 3. Dette betyr at bidraget reduseres ganske betraktelig når samværet overstiger 9 netter på en måned, så på den måten kan det være en fordel å basere samværsfradraget på enkelt dager, slik at man unngår terskeeffekter, men samtidig medfører det også hver eneste ekstra dag har betydning for bidragets størrelse, noe som kan gjøre det enda vanskeligere å komme til en avtale. I tillegg kan det ses av utvalgets figur at man planlegger en løsning slik at det fremtidige bidrag ALLTID vil ligge over dagens bidrag, når det beregnes på grunnlag av samværsklasser. Løsningen med enkeltdager var forøvrig allerede foreslått i høringsnotatet av 28 juni 1999, men departementet gikk bort fra det prinsipp for å få et litt mer robust bidragssystem. Utvalget vurderer ikke om dagens regel om at bokostnaden hos samværsforelder først tas med etter 9 netters samvær er til beste for barnet og om det er det som best resulterer i likestilt foreldreskap.

Mannsforums stiller seg uforstående til at Barnelovsutvalget på tross av skriftlige innspill fra Mannsforum som forening og etter hva vi kjenner til også enkeltpersoner som er medlem på ingen måte har vurdert hvordan bokostnaden skal tas inn i bidraget. Slik det er nå (og slik vi ser av figuren for bidrag som barnelovsutvalget presenterer) så forventes samværsforelder ikke å ha utgifter til bokostnader så lenge barnet er på samvær mindre enn 9 netter i måneden. MannsForum stiller seg uforstående til hvilke barn av en hvis alder som har lyst på å komme på samvær fra fredag til mandag uten å ha eget rom.

Tenåringer er det i hvert fall ikke som har lyst på sove i enten stuen eller i den seng som samværsforelder vanligvis sover i. Hvis foreldrene bor litt lenger fra hverandre vil et typisk samvær være bare 3. hver helg fra fredag til søndag svarende til samværsklasse 1. Heller ikke her er overnatting noe større barn føler seg komfortabel med uten eget rom. For mindre barn vil samværsforelder gjerne ha mulighet for å ha et eget rom til lek, slik at f.eks. togbaner ikke står på stuegulvet. MannsForum er av den oppfattelse at boligkostnad er uavhengig mengden av samvær, da kostnaden ikke avhenger av om rommet brukes 4 eller 10 netter per måned. Rommet er opptatt av barnet og kan f.eks. ikke leies ut og samværsforelder kan heller ikke flytte sin seng inn og ut av rommet. Bokostnaden må tas ut av bidragsberegningen.

MannsForum er også skeptisk til bidragsmodellen for lavtlønnede par. Bidragspliktige sitter tilbake med en økonomi svarende til å være på gjeldsordning i 18 år uten å kunne gjøre noe med dette fordi kostnadene er sjablong fastsatte og etter manges mening høye. For å illustrere dette har mannsforum satt opp budsjett med en snekker og en frisør. Dette par går i minus hver måned selv om det ikke legges inn utgifter til ferie og bursdagspresanger men brukes NAV sine satser for barnebidrag for barna og livsoppholdssatsene for foreldrene. Dette forklarer at mange forelder finner kostnadene som NAV legger til veldig høye. Mannsforum har i den forbindelse notert seg at bidragsreglene medfører at barn lever på et kostnadsnivå som er ca 25% høyere enn SIFO sine satser, blant annet fordi det legges til transportkostnader og pc/medie-bruk,, men bidragspliktige som ikke har full bidragsevne skal derimot leve på en sats som er 10% lavere enn SIFO sin sats, Det samme skal eventuelle særkullsbarn som bidragspliktige har boende hos seg.

Det regnes ikke inn stordriftsfordeler i underholdskostnader for barn, uvist av hvilken årsak. Det kan ikke være fordi det er for vanskelig, for det er også NAV som har ansvar for å beregne satser for livsopphold, ved gjeldsordning, og her kan man godt legge inn stordriftsfordelen på 20% når nødvendig beløp til livsopphold skal beregnes.

Utvalget foreslår å avskaffe både 25% regelen og regelen om at bidraget maks kan utgjøre 5/6 av underholdskostnaden. Vi kan ikke se at utvalget har vurdert hva det vil bety. Vi skal derfor komme med et eksempel. For en bidragspliktig med 3 barn medfører det at bidraget kan øke med 3/6 eller 1/2 underholdskostnad, og kan fort kan komme opp i 27.000 kr i måneden for tre tenåringsbarn. Her er det viktig å huske på at bostedsforeldre gjerne kan ha midler til å forsørge seg og barna for, uten å ha inntekt da sosialstønad, bostønad og flere andre stønader ikke regnes som inntekt. Hvis 25% grensen også fjernes så betyr det at alle samværsforeldre med 3 barn og en inntekt under 108.000kr i mnd vil få en økning i bidrag inntil de er nede på å skulle leve på satsene for eget livsopphold, satser som er så lave at det sjeldent er mulig å gi barna et godt samvær, spesielt ikke hvis samværet er under 9 netter i måneden, for da får ikke samværsforelder godskrevet utgivet til husleie.

Mandatet beskriver også Barnelovsutvalget skal se hen til stønadsordninger til barnefamilier og henviser til NOU 2017: 6 Offentlig støtte til barnefamiliene. Vi kan konstatere at dette alene er gjort i ved å vurdere bidragsforskuddet, men dette virker ikke tilstrekkelig da også mange andre stønader har betydning når et likedelt foreldreskap er målet med loven. Således er mange av de stønadsordninger som nevnes i NOU 2017:6 avhengig av at foreldrene nettopp IKKE er likestilt. Mange av stønadsordningene forutsetter at det IKKE er delt bosted og at du har barnet minst 60%. Dette gjelder alle ordninger til enslig forsørger. Alle disse av hvilke noen er svært lukrative som for eksempel overgangsstønad som utgjør over kr 18.000 i gjør at likedelt foreldreskap blir SVÆRT vanskelig å oppnå. At disse ordninger ikke er vurdert finner MannsForum er en stor mangel i NOU'en.

MannsForum står i øvrig meget uforstående til begrepet "enslig forsørger". Slik bidragssystemet er utformet bidrar begge forelder jo nettopp etter inntektsevne, hvilket de to foreldre også ville gjøre om det bodde sammen. MannsForum har MANGE eksempler på at samværsforelder ofte bor alene og bidrar med en langt større andel til barnets forsørgelse enn bostedsforelder, helt opp til 83% av underholdskostnaden kan bidragspliktige ende opp med å skulle dekke, likevel kan en samværsforelder som bor alene IKKE regnes som enslig forsørger. Nedenfor er vist en sammenligning av rådighets beløpet til egen forsørgelse (altså etter at utgifter til barnet er dekket) for en person på overgangsstønad kontra en snekker på tariff lønn.

Overgangsstønad / snekkerlønn

Enslig forsørger 60/40-samvær snekker

Overgangsstønad/ Lønn snekker	18723	32158,75
Småbarnstillegg		
Barnetrygd	1054	
Utvidet barnetrygd	1054	
Bidrag	3660	-3660
Kontantstøtte		
Bostøtte	3789	
Skatt	-1498	-8816
Bolig	-9591	-9591
Underhold barn(NAV Sosial)	-1800	-600
Rest eget underhold	15391	9492

og ved delt bosted ser regnskapet slik ut

Ved delt bosted

Måned	Bostedsforelder (ofte mor)	Snekker (ofte far)
Nav sosial netto/ Lønn	12248	32158,75
Småbarnstillegg		
Barnetrygd	1054	1054
Utvidet barnetrygd		
Bidrag	1370	-1370
Kontantstøtte		
Bostøtte	3789	0
Skatt	0	-8816
Bolig	-9591	-9591
Underhold barn	-1200	-1200
Rest eget underhold	7670	12236

Bostedsforelderen mister altså ca 7500 kr i mnd til seg selv ved å avtale delt bosted, da vedkommende ikke kan få overgangsstønad men bare NAV sosial og bidraget reduseres også betraktelig. (i ovenstående oversikt mangler utvidet barnetrygd og fradrag som enslig forsørger, men den mangler også i første tabell). Det ses altså at det er enorme økonomiske ulemper ved å avtale delt bosted. Dette har barnelovsutvalget overhodet ikke drøftet, selv mandatet var å komme frem til en barnelov hvor foreldrene er likestilt. Det er etter Mannsforums oppfattelse umulig å få til likestilte foreldre når det er så store økonomiske fordeler for den ene part ved IKKE å være likestilt som forelder

MannsForum er på bakgrunn av bidragssystemets utforming av den oppfattelse at begrepet "enslig forsørger" enten må utvides til å dekke begge forelder, fordi begge foreldren bidrar til barnets forsørgelse etter evne, eller også må begrepet enslig forsørger reserveres til de få situasjoner hvor den annen forelder ikke bidrar i det hele tatt, enten på grunn av vedkommende er død, er ukjent, eller er flyttet til et land, hvor bidrag ikke kan kreves inn. Dagens system vrir økonomien sterkt til fordel for vedkommende som har barnet boende og øker dermed kampen og og konflikten om å få bostedet for barnet.

Likedelt foreldreskap krever at foreldrene også er likestilt når det kommer til forsørgelse av barnet, og at barnet føler at det har to likeverdige hjem. Dette er ikke tilfellet i dag selv om det kan se slik ut, men som følge av at utvidet barnetrygd og fradrag som enslig forelder legges til i inntekten hos bostedsforelder i stedet for å komme til fradrag i underholdskostnaden slik vanlig barnetrygd gjør så medfører det at bostedsforelder reelle utgifter til barnet er vesentlig mindre enn samværsforeldres utgifter.

I tillegg er husleie til barna noe som gjør at foreldrene ikke er likestilt. Ved samvær opp til 8,99 netter per måned antas barnet ikke å ha behov for eget rom hos samværsforelder og samværsforelder betaler derfor sin andel av barnerommet hos bostedsforelder. Hvis samværsforelder ønsker å tilby samværsbarnet noenlunde like fasiliteter under samvær som hos bostedsforelder så må samværsforelder betale hele den ekstra husleie av egen lomme, samtidig som at vedkommende må dekke sin andel av husleien hos den annen forelder.

Basert på bruk av NAV sin bidragskalkulator kan det settes opp et regnskap for 2 barn som gjengitt nedenfor, basert på bidragsreglene sine forutsetningen om hvem som har hvilke utgifter.

	Samværsforelder	Bostedsforelder		Samværsforelder	Bostedsforelder
	1 Barn			2 barn	
Utgifter/inntekter					
Utgifter					
Forbruksutgifter		5859			11718
Husleie	0	2825		0	5650
Barnebidrag	2710			5420	
Utgift under samvær	1513			3026	
Inntekter					
Mottatt barnebidrag		2710			5420
Sparet utgifter når barnet et på samvær		1513			3026
Mottatt utvidet barnetrygd		1054			1054
Fordels skattefradrag enslig forsørger		1072			1072
Samlet netto utgift til barna	4223	2335		8446	6796

I henhold til bidragsreglene avholder bostedsforelder alle kostnader til barnet med unntak av de kostnader som inngår i samværsfradraget, derfor oppsetningen hvor hele underholdskostnaden legges til bostedsforelder. Ovenstående oppstilling er basert på NAV sin bidragskalkulator. Forbrukskostnader er fratrukket vanlig barnetrygd. Øvrige forutsetninger: Begge foreldre har en lønnsinntekt på 450.000, barnene er hhv 11 og 13 år gamle, og begge foreldre bor alene. Samværsklasse 2 (husleie er ikke med i samværsfradraget, men med 8,99 netter i mnd velger de fleste å ha eget rom til barnet. (Oppstillingen er gjort uten husleie hos bidragspliktige) Ulikheten reduseres som det ses ved flere barn, men utgjør ca 2000kr i mnd i alle tilfeller

Velger man å synliggjøre at begge foreldre har husleie i samværsklasse 2 som jo går helt opp til 8,99 netter i måneden blir oppstillingen som følger og bidragspliktige får enda større utgift i forhold til bostedsforelder.

	Samværsforelder	Bostedsforelder	Samværsforelder	Bostedsforelder
	1 Barn		2 barn	
Utgifter/inntekter				
Utgifter				
Forbruksutgifter		5859		11718
Husleie	2825	2825	5650	5650
Barnebidrag	2710		5420	
Utgift under samvær	1513		3026	
Inntekter				
Mottatt barnebidrag		2710		5420
Sparet utgifter når barnet er på samvær		1513		3026
Mottatt utvidet barnetrygd		1054		1054
Fordels skattefradrag enslig forsørger		1072		1072
Samlet netto utgift til barna	7048	2335	14096	6796

Det skal bemerkes at det ikke her stilles spørsmål ved om kostnaden er for høy eller for lav. Men som det ses av ovenstående så er det samværsforelder som kommer klart dårligst ut av det, spesielt om samværsforelder ønsker å tilby barnet likeverdige forhold med eget rom som barnet har hos bostedsforelder

I samværsklasse 3 blir forskjellen mindre fordi det ved beregning av samværsfradrag antas at begge foreldrene har utgift til husleie. Derved skal også samværsfradraget dekke husleie hos samværsforelder men å sette opp et slik budsjett blir vanskelig fordi bokostnaden inngår i samværsfradraget, men bostedsforelder sparer jo ikke husleien når barnet er på samvær, bare fordi rommet står tomt.

Det ble som nevnt ovenfor ikke stilt spørsmål ved størrelsen på underholdskostnaden, men MannsForum opplever som nevnt at det er mange som stiller spørsmål ved underholdskostnaden. Vi vil derfor sette opp et budsjett med to vanlige lønninger en snekker og en frisør. Ifølge SSB er gjennomsnittslønnen for en snekker og en frisør henholdsvis kr 456.000 og 385.200. For å regne ut skatten på dette brukes bidragskalkulatoren, og det brukes ellers tall fra forskrift om barnebidrag i det foreldrenes underholdskostnader og boligkostnader settes til den lave satsen som en bidragspliktig får lov å beholde. (livsoppholdssatsen)

Det ses at familien går i minus hver måned og det selv om det antas at foreldrene å leve på den helt lave livsoppholdssats, og uten at ferie og gaver regnes inn og uten at utgifter til å spise ute tas med, slik barnelovutvalget ellers foreslår skal gjøres i fremtiden.

	Per år	Måned
Inntekter		
Lønn snekker	456000	38000
Lønn frisør	385200	32100
Samlet barnetryd		3162
Summ inntekter		73262
Utgifter		
Skatt og trygdeavgift snekker	116303	9692
Skatt og trygdeavgift frisør	92089	7674
Livsopphold snekker	99756	8313
Boligutgift snekker	71772	5981
Livsopphold frisør	99756	8313
Boligutgift Frisør	71772	5981
Livsopphold 17 åring		7953
Bolig 17 åring		2825
Livsopphold 15 åring		7953
Bolig 15 åring		825
Livsopphold 13 åring		6913
Bolig 13 åring		2825
Summ utgifter		77248
Netto underskudd hver måned		3986
Dette enda uten utgifter til ferier, gaver og de øvrige utgifter som ikke er inkludert i SIFO sitt budsjett		

Denne familie vil ha mulighet til å tilpasse sin levestandard til faktisk inntekt, men etter et samlivsbrudd vil dette IKKE være en mulighet for bidragspliktige. Bidragspliktige vil bli oppkrevd bidrag svarende til ovenstående budsjett uansett hva. Vedkommende vil bare sitte tilbake med livsoppholdssatsen til mat og husleie, mens bidragsmottaker vil ha mulighet til å tilpasse de faktiske utgifter slik at det stemmer bedre med inntekten.

Vi opplever også at en forelder som fraflytter felles bolig og må jobbe overtid for å spare sammen til egenkapitalen til en ny bolig, straffes ved at bidraget økes slik at det tar enda lenger tid å spare sammen til egenkapitalen til en ny bolig. Hvordan denne forelder velger å anvende sin fritid bør ikke influere på bidraget. Inntekten bør ikke kunne fastsettes på bakgrunn av høyere stillingsprosent enn 100% og bør bare fastsettes på bakgrunn av grunnlønnen og ikke på tillegg for skeive arbeidstider og risikotilleg. Dette er kompensasjon for ulemper som den bidragspliktige påføres og disse ulemper har ikke barnets som det skal betales bidrag for. Derfor er det ikke rimelig at barnet får del i en slik kompensasjon.

I tillegg er det verdt å notere seg at om en av partene har en eller flere stønader er det mange av slike stønader som ikke medregnes i inntekten, hvilket betyr at den annen forelder får en større andel av forsørgelsesbyrden enn den totale økonomiske situasjon skulle tilsi. Enten må alle penger som går inn i en husholdning telle med ved beregning eller også bare grunnlønnen, eventuelle med faste tillegg. Det foreslås også at skatt akkurat som lønn innregnes med aktuell verdi og ikke fast prosentdel. Dette fordi skatten vil være en større byrde for den ene part enn for den annen part ved ulike inntekter, grunnet den progressive beskatning. Vi opplever i dag at NAV ofte tar tak i inkomsten fra et helt år for å få en korrekt verdi for overtid og godtgjørelser, og når det gjøres er det like greit å bruke reell verdi for betalt skatt.

Det er igjen manglende likestilling mellom foreldrene når det kommer til justering av for lite/for mye betalt bidrag. Ved for lite betalt bidrag får bidragspliktig en innkreving fra NAV innkreving med betalingsfrist på 14 dager. Innkrevingen kommer til med ofte før selve vedtaket. Ved for mye betalt bidrag oppfordres partene til å gjøre opp direkte mellom seg, og hvis det ikke er mulig så begynner en lengre prosess med varsling av bidragsmottaker om en eventuell fremtidig motregning, noe som typisk tar 3 mnd og deretter begynner motregningen som kan ta opp mot et år eller mer. Hvorfor kan ikke bare mottakeren også få et girokort? Dette har ikke å gjøre med forsørgelse av barn, for som vi nettopp har sett så er det ofte bidragspliktige som har den største forsørgerbyrde. Hvis bidragspliktige får et girokort på mange titalls tusen, vil dette gå ut over forsørgelsen av barnet under samvær på samme måte som det ville gjøre om bidragsmottaker får et girokort. Bidragspliktig har ikke bare tilgang på en utømmelig konto.

En annen ulikhet mellom foreldrene som heller ikke er nevnt er det helt ulike bakland som de to foreldre har når det kommer til tvang vedrørende betaling av bidrag. Hvis bidragspliktige ikke betaler sitt bidrag trer NAV innkreving inn helt automatisk med lønnstrekk og i siste ende fengsel, men hvis bidragsmottaker ikke overholder sine plikter og feks unnlater å sende med klær til samværet, har NAV i brev til MannsFroum bekreftet at NAV ikke har et eneste sanksjonsmiddel. Det er f eks ikke mulig for NAV å øke samværsfradraget slik at bidragspliktige selv får økonomi til å anskaffe klær.

Det konstateres at mandatet anfører at et av de sentrale område som barnelovsutvalget skulle vurdere var:

Vurdering av bidragssystemets utforming og med utgangspunkt i barns beste vurdere hvordan foreldre kan sikres like rettigheter som omsorgspersoner.

Konklusjon: Utvalgets arbeide på dette område er så mangelfullt i forhold til mandatet at arbeidet bør tilsidesettes. Det kan ikke anbefales å utarbeide en ny barnelov på bakgrunn av NOU 2020:14